© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 15 (1561) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 13 КРАСАВІКА 1986 г. ЦАНА 10 зл

Удзячнасць за родныя песні. Старшыня ГП БГКТ д-р А. Баршчэўскі ўручае кветкі ўдзельнікам канцэрта 30-годдзя.

КАНЦЭРТ 30-ГОДДЗЯ

ПЕРШЫ ГОЛАС

Вялікі канцэрт лаўрэатаў конкурсу „Беларуская песня-86“ адбыўся на другі дзень пасля фінальнага агляду, 2 сакавіка, нядзелю. Быў гэта вялікі і каляровы паказ творчасці, таленту і сілы нашых вакальных калектываў, з якіх кожны, рыхтуючыся цэлы год часу, мог у конкурсе прадставіць толькі дзве песні. У выніку, аднак, гляньце, якое багацце выйшла, калі ў нядзельным канцэрце Сяргей Лукашук з асобных калектываў і груп склаў цэласную трохгадзінную праграму, з якой можна выступаць на любой сцэне Еўропы.

Хочацца звярнуць асаблівую ўвагу на два бакі гэтага канцэрта. Першае — што шчаслівымі былі тыя, хто змог купіць білет і ўвайсці ў залу, каму проста ўдалося. Маса народу з жалем адыходзіла ад кінатэатра „Форум“, не могучы ўціснуцца нават на стаячыя месцы. Паявіліся нервовасць, нават слёзы, што каса стаяла пустая. А гэта паказвае на велізарнае запатрабаванне 260-тысячнага Беластока на такія імпрэзы і сведчыць аб вялікіх рэзервах у дзейнасці БГКТ.

З другога боку — уся праца калектываў ідзе на тое, каб магчы пастаянна служыць людзям, каб спяваць усім, хто хоча слухаць, каму дарагая сувязь з беларускай песняй.

Хоць многія калектывы выступалі два дні падрад, у суботу на фіналах і ў нядзелю на канцэрце лаўрэатаў, не мелі яны начлегу ў Беластоку. Пасля цяжкага дня ўсе раз'ехаліся, часта за 100 і больш кіламетраў, — дахаты. А на другі дзень раненька зноў, гайда, у Беласток. Рознымі сродкамі транспарту, часта з уласнай кішэні аплачвалі дарогу. Але як не дзіўна, людзі не наракалі, наадварот — былі задаволены, што ізноў могуць спяваць.

Пасля канцэрта я сустрэла многіх, як спяшаліся на аўтобус, на поезд, — з торбамі ў руках, у якіх вазілі свае народныя ўборы і тэрмасы з чаем, якім у перапынку запівалі канапкі, прывезеныя з хаты. Гэтая адданасць справе не можа не хваляваць, не можа не выклікаць глыбокай пашаны да нашых народных спевакоў.

І якімі ж словамі можна перадаць той канцэрт лаўрэатаў тым, хто не змог быць у запоўненым зале „Форума“ ў Беластоку? Як пераказаць тую рухлівую сцэну, дзе, як у калейдаскопе, змяняліся карціны: адзін за адным выходзілі калектывы, салісты, пераважна ў каляровых народных уборах — дакладна выгладжаных, прыгожых — некаторыя ў вельмі багатых, іншыя — у скрамнейшых. Хочацца сказаць, што гэта была не толькі дэманстрацыя песні і яе выканаўцаў, але і народных беларускіх убораў, з багаццем кройкі і вышыўкі, хусткамі-шаляноўкамі і рознымі галаўнымі вяночкамі. Радавалі вока і сучасныя „крэацыі“, і старыя-старыя саяны, блузкі, фартушкі, вышываныя яшчэ прабабулямі. Адным словам — паказ моды!

А як перадаць успрынятую залай, якая пульсавала ў адзін

(Працяг на стар. 4)

А ДЗЕ АБАВЯЗКІ ПЕРАД РОДНЫМ?..

Прачытаўшы інтэрв'ю М. Гайдука з Я. Зенюкам — намеснікам старшыні Ваяводскай рады ПРОН („Ніва“ № 6/1552) ад 9.2.86 г. — „З думкай пра нас, беларусаў“), я ўстрывожыўся. Ці сапраўды гміны, дзе ў большасці жывуць беларусы, адстаюць у грамадска-гаспадарчым развіцці? І, каб дакладней спазнаць праблему, мусіў я азнаёміцца са зместам цытаванай Я. Зенюкам брашуры, якую падрыхтаваў Асяродак навуковых даследаванняў у Беластоку. Даследчыкі разглядаюць у ёй 24 гміны Беластоцкага ваяводства, называючы іх „усходнім абшарам“.

Ну, дык што характэрна нашым гмінам? У канцы 1983 года жыло ў іх 33,4 прац. насельніцтва ваяводства (прыблізна каля 200 тыс. чалавек). Пасля вайны ўвесь час ішла міграцыя з вёсак у гарады. Сённяшняя колькасць насельніцтва — гэта 77 прац. колькасці з 1946 года ў гэтых гмінах. У Польшчы нідзе ў такой ступені гэтая з'ява не выступала. Прыблізна каля 85 тыс. чалавек з „усходняга абшару“ гэта сённяшнія жыхары Беластока (няўжо гэтак многа беластачан мае беларускае паходжанне?).

Што яшчэ ўласціва насельніцтву беларускіх гмін? Колькасць дзяцей і моладзі да 17 гадоў складае каля 26 прац., а людзей старых — звыш 20 прац. Паралельныя лічбы ў заходняй частцы ваяводства — 30 прац. і 18 прац. Ну, і яшчэ надта відавочны недахоп жанчын ва ўзросце 20-24 гадоў (64 жанчыны на 100 мужчын).

Разглядаць сельскую гаспадарку пачнем ад натуральных умоў. Глебаў з невялікай колькасцю фосфару і калію тут больш, як у другіх рэгіёнах Польшчы. Кіслых глеб вельмі многа, звыш 74 прац. Чаму? Таксама, відаць, меліяраванне тут недастатковае.

Статыстычна, па колькасці грамадзян, менеў у нас машын, лячэбніц, пунктаў продажу штучнага ўгнаення, паліва, майстэрняў кавальскіх, слесарскіх, цяслярскіх, муляскіх. Колькасць паслуг для сялян з гадамі змяншаецца. Затое крыху больш тут, як у заходняй Беласточчыне, пунктаў, якія скупляюць сельскагаспадарчыя прадукты. Гэта нейк дзіўна... Лік сялянскіх гаспадарак, якія маюць водапровад, усяго толькі 7,3 прац., у тым часе ў краіне — 32 прац. Найгорш з водаправодамі

(Працяг на стар. 3)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Погляды

ПРАЗ ГОД ЗНОЎ ПРЫЙДУ

Дакладна ў чацвер 20 лютага стала я жыхаркай палаты № 7 радзільнай бальніцы ў З. У зале апрача мяне было тры жанчыны. Вера з А., Эва з Т. і Гражына з С. Гражына дзеўкай нарадзіла дачку і нізашто не хацела забраць яе дамоў. Дома — бацька, мачаха і малодшая сястра.

— Чаму вы не хочаце ўзяць дзіця дадому? — пыталіся лекары, сёстры, жанчыны.

— Хачу, — адказвала яна заўсёды, — але мой стары не хоча. Ён і мяне забраць не хоча. Вось ужо колькі ляжу.

Высветлілася, што яна не застрахавана, а сутачнае прабыванне ў бальніцы цяпер каштуе 2000 зл. Яе бацька мусіў у гміне аформіць сялянскую страхоўку. Гражына штодзённа па некалькі разоў тэлефанавала да бацькі і настойвала, каб як мага хутчэй прыязджаў і забіраў адсюль.

— Ну, ведаеце, — гаварыла нам, — калі ён не прыедзе ў пятніцу, то дам яму! Як толькі заеду дадому, то дам мачасе і старому. Няхай яны не думаюць, што буду працаваць на гектарах. О, не! Буду толькі ляжаць у ложку, а мачаха няхай працуе, як вол. Малую аддам у дзіцячы дом. Сама адпачну, а праз год прыйду сюды, каб нарадзіць сына. Малую праз два гады забяру. Сына таксама, як толькі падрасце, забяру з дзіцячага дома.

Паглядзела я на яе, паслухала і пытаю ў жанчын, ці яна хаця нармальная.

— Не зусім, — чую ў адказ. — Пяць гадоў таму назад памерла яе маці, і дзяўчына так пераняласяя, што аж розум памяшаўся. Цяпер яна ні дурная, ні разумная. Учора нам гаварыла, што дакладна не ведае, хто бацька яе дзіцяці. Гаварыла нам, што пераспалася з мужчынамі толькі тры разы і зацяжарыла, а яе сястра спала 15 разоў і хоць бы што! Раз яе „на хама“ ўзялі, а два разы сама пайшла ў ложак з нейкім чарнявым вусачом.

— Навошта ж яна радзіла, калі цяпер браць не хоча? — не магла зразумець я.

— Гэтага ніхто не ведае і не разумее, — чую ў адказ.

Прынясуць карміць дзяцей — Гражына цалуе малую, туліць да сябе. Усё паўтарае:

— Багуська мая, дачушка.

„Не, — думаю, — не аддасць яна малой. Напэўна забярэ“. Але дзе там! Пакінула, нягодніца. Толькі не ведала, якое імя даць малой.

— Як яе запісаць? — часта паўтарала ў дзень выпісу. — Мне падабаецца Багуська, а сястра гаварыла, што вельмі прыгожае імя Ізаўра. Што тут рабіць?

— Імя ніякага значэння не мае, — кажу ёй. — Ты лепш дзіця вазьмі.

— Што? Мой стары не хоча. Два гады пабудзе ў дзіцячым доме — і забяру. Тады стары нічога не скажа.

Не змаглі мы яе пераканаць, што дзіця, прабыўшы два гады ў доме малога дзіцяці, стане як чужое. Многа трэба будзе працы і проста анельскай цярплівасці, каб яго асвоіць.

— Ты толькі падумай, — гаварыла ёй Е. — Мая сяброўка таксама дзеўкай нарадзіла дзіця. Сям'я ўвогуле яе не схацела ведаць. Яна не мела дзе жыць і аддала малога ў дзіцячы дом, але не рассталася з ім. Працавала ў кухні, часта была з малым. Карміла яго грудзьмі. Адным словам, разлучала іх толькі праца. Збілася дзяўчына на грошы. Купіла трошкі мэблі, адзежы, абутку. Забрала малога да сябе і змяніла работу. Вось гэта называецца маці.

— А што я зраблю, калі стары не хо-

(Працяг на стар. 5)

Весткі з Беларусі

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ФРГ

У Мінску знаходзіліся прэзідэнт федэрацыі таварыства „ФРГ-СССР“, дэпутат бундэстага Д. Шперлінг і генеральны сакратар федэрацыі Х. Лутман. Яны наведалі Беларусь у сувязі з правядзеннем у ФРГ у 1987 годзе Дзён Савецкага Саюза на прыкладзе Беларусі.

Дэлегацыя сустрэлася з кіраўнікамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. У ходзе гутаркі былі абмеркаваны некаторыя пытанні арганізацыі Дзён. ФРГ наведае беларуская дэлегацыя. У заходнегерманскіх гарадах прадугледжваецца дэманстрацыя фотавыставак аб Беларусі і яе людзях, экспазіцый твораў мастакоў, вырабаў народных промыслаў. З канцэртамі выступіць фальклорны ансамбль.

У сваю чаргу дасягнута дамоўленасць аб дэманстрацыі сёлета ў верасні ў Мінску і Брэсце выстаўкі „Погляд на жыццё ў ФРГ“, арганізацыі выступленняў музычнага ансамбля з ФРГ.

Дэлегацыю прыняў намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Мікуліч.

ДЛЯ ЖЫХАРОЎ ПАЛЕССЯ

Круглы год будзе пастаўляць гародніну жыхарам Мазыра і навакольных раённых цэнтраў Палесся Мазырскі цяплічны камбінат, будаўніцтва якога пачалося недалёка ад прамысловага цэнтра побач з пасёлкам Крынічны.

Агарод пад шклом зойме плошчу шэсць гектараў і будзе адпраўляць у гандлёвую сетку штогод каля 1 800 тон свежых агуркоў, памідораў, зялёнай цыбулі, пятрушкі, сельдэрэя. Для вырошчвання гародніны, зразумела, спатрэбіцца многа цяпла. Яго паставіць агароднікам Мазырская цеплаэлектрацэнтраль.

Першую чаргу камбіната будаўнікі абяцаюць здаць у эксплуатацыю ў 1987 годзе.

ЗАМЕННІКІ МАЛАКА

Беларускія вучоныя распрацавалі прынцыпова новую тэхналогію вытворчасці цэлай гамы замннікаў цэльнага малака.

Першы з заменнікаў — „Бія-ЗЦМ“ ужо выпускаецца ў прамысловых маштабах на Валожынскім масласырзаводзе. У саўгасе „Цяпліводы“ Баранавіцкага раёна будаўнікі заканчваюць узвядзенне цэха, дзе ўпершыню ў рэспубліцы будзе выпрацоўвацца другая навінка мінскіх вучоных, якая атрымала назву „Прамікс“. Адначасова канструктары і праекціроўшчыкі інстытута „Гіпрамясамалпром“ працуюць над праектам першага цэха па выпуску „Правілакту“ — цэх намечана адкрыць пры Хойніцкім сыркамбінаце.

СПОРТ

Беларускі штангіст Леанід Тараненка заваяваў сярэбраны медаль на асабістым чэмпіянаце СССР і Кубку Дружбы, паказаўшы ў суме двух рухаў 422,5 кілаграма. Выступаў ён у вагавай катэгорыі звыш 110 кілаграмаў. Яшчэ адзін беларускі штангіст — Аляксандр Барысёнак аказаўся трэцім прызёрам у вагавай катэгорыі да 110 кілаграмаў.

Мінчанін чэмпіён Еўропы Камандар Маджыдаў выйшаў пераможцам буйнога міжнароднага турніра па класічнай барацьбе, які праходзіў у прыгарадзе Парыжа.

Беларускі каляндар - 86

„Беларускі каляндар на 1986 год“, як і папярэднія календары, шмат у чым цікавы. Перш за ўсё ёсць у ім календарыум з адзначанымі важнейшымі святамі, дзяржаўнымі і царкоўнымі, а таксама датамі гістарычных падзей з асаблівым улікам беларускай культуры. Гаспадыняў павінны зацікавіць парады па кулінарыі і народнай медыцыне.

„Як жа ж мы, беларусы на Падляшшы, мала ведаем пра сваю мінуўшчыну!“ — такім сцверджаннем пачынае Мікола Гайдук нарыс „Нашыя продкі“. Гэта напэўна вартае ўвагі чытанне, дзякуючы якому ўзбагацяцца нашыя гістарычныя веды пра сябе, без якіх не можа быць паўнавартаснай нацыянальнай свядомасці. Выдатна дапаўняе гэта артыкул Антона Мірановіча „Паходжанне назвы Беларусь“.

Пра тое, адкуль узяўся хлеб у нашай цывілізацыі, займальна тлумачыць Мікола Лобач, этнограф і даследчык народнай культуры. Энтузіясты мінулага Бельскай зямлі маюць магчымасць прачытаць месцамі сенсацыйны тэкст „Па слядах рукапіснага этнаграфічнага апісання Бельскага павета свяшчэнніка Келясціна Брэна з 50-х гадоў XIX ст.“ Яшчэ раз выступае той жа Мірановіч, на гэты раз з невялікім нарысам „Трывалыя страты для культуры“, у якім разглядае сумную нам з'яву знішчэння помнікаў беларускай матэрыяльнай культуры ў нашым рэгіёне. Добра чытаюцца ўспаміны дзеяча БГКТ Кастуся Масальскага „Усё мае свой пачатак“, як і рэфлексіі дырэктара Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы, Аляксандра Іванюка „Не забывай ніколі родны кут“. „Пераклічка“ Георгія Валкавыцкага дае ўяўленне пра выдатных людзей БГКТ, якія ўжо адыйшлі ад нас, жывых. Савецкія аўтары Мікола Іваноў і Янка Лісоўскі расказваюць у сваіх нарысах шмат новага пра Змітрака Бядулю і Адама Міцкевіча. „Каляндар“ закончаны падборкай твораў „белавежцаў“.

Можна набыць яго ў школах з беларускай мовай, у аддзелах БГКТ і ў „Ніве“, а таксама выпісаць сабе за паштовым залічэннем з Галоўнага праўлення БГКТ 15-062, Białystok, ul. Warszawska 11. Цана 120 зл. (ся)

На Захадзе без перамен?

ХАТНІЯ ТЫРАНЫ

Зверствы мужаў у сям'і сталі масавай з'явай у, здавалася б, цывілізаваных і высокаразвітых краінах. Прычым буяняць у сябе дома зусім не толькі алкаголікі ці дэкласаваныя элементы, а найчасцей людзі знешне цалкам прыстойныя, адукаваныя, паважаныя ў грамадстве. Апынуўшыся ва ўласным доме, яны тут жа мяняюць аблічча, пускаюць у ход кулакі па любой прычыне — не спадабалася снеданне, адарваўся ад кашулі гузік, надакучыў плач дзіцяці, яны катуюць на вачах дзяцей маці, на вачах маці — дзяцей. Гэтыя выпадкі нячаста даводзяцца да ведама публічнасці. Многія ахвяры гадамі, а то і ўсё жыццё скрываюць іх ад акружэння — з фальшывага сораму, боязі разбіць сям'ю, матэрыяльнай залежнасці ці дарэмнай надзеі на „перамены на лепшае“. А галоўнае, не ведаючы, куды звярнуцца за дапамогай.

У апошнія гады па ініцыятыве грамадскасці шэрагу заходнееўрапейскіх краін пачалі ствараца гэтак званыя „жаночыя дамы“, дзе ахвяры хатніх тыранаў знаходзяць часовае прыстанішча. Як расказвае заходнегерманскі тыднёвік „Цайт“, умовы жыцця ў гэтых дамах цалкам зносныя, а галоўнае — жанчыны, якія гадамі цярпелі паніжэнне і пабоі, знаходзяць тут адносны душэўны спакой і падтрымку. Яны дапамагаюць адна другой у доглядзе за дзецьмі, падрыхтоўцы стравы, у пошуках пастаяннага жылля і працы — большасць з іх па намаганню мужаў даўно страцілі самастойны заработак.

У ФРГ ужо існуе каля 90 падобных „дамоў-прыстанішч“, але гэтага недастаткова, каб задаволіць усіх (у краіне, па арыентыровачных падліках, катуецца ў сям'і кожны год 4 мільёны жанчын).

Дзяржава праяўляе поўную абыякавасць да гэтага пытання, ухіляецца нават ад фінансавай дапамогі „жаночым дамам“, якія існуюць толькі дзякуючы падтрымцы дабрачынных арганізацый і некаторых муніцыпалітэтаў. Ні самім мучаніцам, ні іх дзецям не даводзіцца разлічваць на дапамогу паліцыі і органаў правасуддзя.

Вось і працягваюць бяскарна бясчынстваваць хатнія тыраны, а на дзвярах „жаночых дамоў“ можна ўбачыць лісткі з накрэмзанымі на іх пагрозамі тыпу: „Не святкуй перамогу, усё роўна я цябе заб'ю!“ І гэта не пустыя словы.

Л. Г.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ЗАСЛУЖАНЫ АЎТАРЫТЭТ

Валянціна Ласкевіч ужо 12 год працуе ў Доме кнігі. Там яна кіруе аддзелам рэкламы. З уласцівай ёй сур'ёзнасцю і энергіяй пераадольвае яна розныя перашкоды, што стаяць на шляху прапаганды і распаўсюджвання кнігі.

Але ніжэй пойдзе гутарка аб той яе працы, за якую грошай ніхто не плаціць: выконвае яна яе па клічу сэрца. Гэта грамадская праца Валянціны Ласкевіч у Беларускім таварыстве.

У горадзе Беластоку адсутнічае беларуская мова ў школах, беларусаў трэба асмельваць да яўнай пашаны сваіх традыцый, да смелага выяўлення духоўных патрэб нашай нацыянальнай меншасці. Валянціна Ласкевіч, як сапраўдны дзеяч нашага таварыства, аб культурна-асветных праблемах беларусаў Беласточчыны гаворыць смела і на пасяджэннях камісіі культуры Ваяводскай рады ПРОН, членам якой яна з'яўляецца, і на пасяджэннях камісіі культуры Ваяводскага праўлення ТППР, да якой яна належыць, і на шматлікіх пленумах і канферэнцыях ГП БГКТ (яна член ГП ад 1980 г.). Усюды яе голас лічыцца, бо ён канструктыўны і прасякнуты патрабавальнасцю добрасумленнага і самаахвярнага дзеяча.

У 1969 годзе Валянціна Ласкевіч пачала працаваць у ГП БГКТ інструктарам на Беластоцкі павет, пасля кіраўніком культурна-асветнага аддзела. Не лічылася з часам, умела гуртаваць вакол сябе людзей і шанаваць актыў, заўважаць нават найменшыя праявы заангажавання ў грамадскую працу на беларускай ніве. Рос яе аўтарытэт і разам з тым аўтарытэт БГКТ.

У 1974 годзе Валянціна Ласкевіч перайшла працаваць у Дом кнігі, але не перастала працаваць для дабра таварыства. Незразумелым для яе быў факт, што многія былыя штатныя працаўнікі ГП, як толькі перайшлі на іншую работу, адразу ж выключаліся з БГКТоўскай дзейнасці. Валянціна надалей жыла справамі беларускай арганізацыі. У 1980 годзе яе выбіраюць на з'ездаўскім пленуме членам Прэзідыума ГП БГКТ. Члены БГКТ з горада Беластока пастаянна даручалі ёй функцыі — члена праўлення, намесніка старшыні Беластоцкага гуртка, а пасля X з'езда БГКТ, калі зноў можна было стварыць аддзелы, была яна выбрана старшынёю аддзела. І людзі задаволены: старшыня заўсёды энергічны, ініцыятыўны, з глыбокім пачуццём адказнасці за лёсы арганізацыі.

У мінулым годзе Беластоцкі гарадскі аддзел пастанавіў, што будзе святкаваць старажытнае беларускае земляробчае свята „Купалле". У ноч з 6 на 7 ліпеня над рэчкай Нарвай каля Войнаўкі было яно арганізавана з удзелам БГКТоўцаў з Рыбалаў. Свята прайшло вельмі цікава. Усе прысутныя былі задаволены. Было і ўступнае інфармацыйнае слова аб старых колішніх традыцыях, было і вогнішча, спяваў хор, спявалі ўсе ўдзельнікі, танцавалі, дэкламавалі, апавядалі і пускалі вянкі па вадзе.

Трэба падкрэсліць таксама дзень сустрэчы з беларускай культурай, наладжаны гарадской радай ПРОН і гарадскім праўленнем ТППР у Беластоку. Адбывалася гэта ў мінулым годзе ў амфітэатры, удзельнічалі ў гэтым мерапрыемстве беларускія харавыя калектывы. Было яно высока ацэнена ўладамі, і цяпер гарадскі аддзел будзе такія імпрэзы арганізаваць штогод.

Аддзел БГКТ у Беластоку падрыхтоўвае таксама ўрачыстасці з нагоды дзяржаўных і іншых гадавін. Заўсёды прасякнуты яны духам дружбы і служаць яе ўмацаванню паміж польскім і савецкім народамі.

Дыскусійны клуб ПРОН, які існуе пры аддзеле БГКТ, наладжвае сустрэчы з дзеячамі ПРОН. Наладжваюцца таксама сустрэчы з нашымі беларускімі літаратарамі і іншымі цікавымі людзьмі. Перад рамонтам будынка на Варшаўскай 11 калінекалі арганізоўваліся і танцавальныя вечарыны. Адбываліся таксама выступленні харавых калектываў БГКТ, на якія прыходзіла шмат беластачан. Праводзіліся заняткі для дзяцей па балету і музыцы — і з гэтых дзяцей вылучылася група, якая навучалася беларускай мове. Цяпер аддзел працуе ў цяжкіх умовах. Харавы і тэатральны калектывы праводзяць рэпетыцыі ў пазычаных памяшканнях.

Дзякуючы, аднак, умелай арганізацыі, грамадскай энергіі і асабістай інвенцыі Валянціны Ласкевіч, 16 лютага на раённы агляд „Беларуская песня '86", які адбыўся ў пазычаным доме культуры „Захэнта", прыбыло мноства людзей, але з-за недахопу месцаў многія з сумам былі вымушаны вяртацца дахаты, так і не пачуўшы роднай песні.

Значыць, трэба пашыраць мастацкую дзейнасць у горадзе Беластоку. І добра, што пры аддзеле існуе харавы калектыў „Каласкі" пад кіраўніцтвам Сцяпана Копы і тэатральны калектыў пад кіраўніцтвам Янкі Крупы, якія хоць у нейкай ступені задавальняюць духоўныя патрэбы беларусаў горада Беластока.

Неабходна сказаць аб Валянціне Ласкевіч і як аб добрым канферанс'е. Адрэкамендаваць беларускую песню і яе выканаўцаў прыгожым беларускім словам — справа важная. Яна добра спраўлялася з гэтым заданнем раней і дасканала справілася нядаўна ў час фінальнага агляду конкурсу „Беларуская песня '86" і падчас канцэрта лаўрэатаў гэтага агляду, які слухалі і ўдзельнікі ўрачыстага пленума ГП БГКТ з нагоды XXX гадавіны БГКТ і „Нівы".

І трэба прызнацца, што без Валянціны Ласкевіч праца БГКТ у Беластоку была б значна бяднейшая. Але калі з ёю завядзеш гутарку аб гэтай працы, дык яна перш за ўсё гаворыць аб іншых людзях, што дзейнічаюць у аддзеле. Так было і перад напісаннем гэтага артыкула. Валянціна настойліва дамагалася, каб пісаў я перш за ўсё не аб ёй, а аб заслугах для БГКТ такіх людзей як нашыя нястомныя прафесіяналы Сцяпан Копа і Янка Крупа, аб такіх адданых беларускай справе людзях, як Люба Гаўрылюк, Мікалай Гайдук, Віталі Макац, Кастусь Масальскі, Уладзімір Куршаль, Тамара Баран, Анна Амбражэй, Іван Стрышко, як члены харавога і тэатральнага калектываў і аб усіх тых, якія лічаць сваім маральным абавязкам актыўна дзейнічаць у БГКТ.

А ўсё ж хацелася б яшчэ сказаць аб Валянціне Ласкевіч некалькі слоў. Гэта былыя настаўнікі ў Рыбалах — Аляксандра Панасюк і Сяргей Філіпюк прышчапілі ёй любоў да ўсяго роднага і да ўдзелу ў мастацкай самадзейнасці. Будучы вучаніцай пачатковай школы, а пасля сярэдняй, Валя ўжо добра спявала і выступала з драматычным гуртком. Незабыўнай была п'еса „Валодзеў гальштук" Кандрата Крапівы, у якой яна, тады яшчэ Валянціна Філіпюк, выконвала ролю маці, выклікаючы слёзы на вачах прысутных. Гледачы плакалі разам з ёю па забітым немцамі сыне. Калі ж Валя працавала ў бельскім ПЗГСе, то чатыры гады спявала ў хоры „Васілёчкі".

Дачку Эву, вучаніцу III класа пачатковай школы, выхоўвае яна па свайму ўзору, бо добра разумее, што дзяцінства гэта час слыбы, а сеяць трэба добрае, каб добрае ў будучыні жаць.

Тэкст і фота
Міхася Хмялеўскага

(Працяг са стар. 1)

А ДЗЕ АБАВЯЗКІ ПЕРАД РОДНЫМ?..

ў гмінах Гайнаўка, Дубічы Царкоўныя, Чаромха, Мілейчыцы.

Колькасць працуючых у сельскай гаспадарцы паменшылася ў гадах 1970-78 на 22 тысячы, а пасля 1983 года — на далейшыя 7,7 прац., гэта значыць, амаль у тры разы больш, як у заходніх гмінах.

Не цяжка ўявіць сабе, на якім узроўні стаіць тут прадукцыя. Усе галіны яе на 5-15 прац. прадстаўляюцца ніжэй, як у другой частцы ваяводства. Гледзячы на рамяство, гандаль ды гастраномію, таксама не бачым падшаючай карціны. Малая колькасць крамаў, вузкі асартымент ды сталы недахоп тавараў першай патрэбы — гэта чарговая рыса нашых гмін.

Як насмешка выглядае пералічэнне на колькасць жыхароў, пераважна на 1000 чалавек, быццам нешта палепшыцца ад гэтага паказчыка. „Паляпшэнне" ж вынікае толькі і выключна з прычыны колькасці жыхароў, якая ўвесь час змяншаецца! Напрыклад, дваццаць гадоў таму назад прыпадала адна аптэка на 15 тыс. насельніцтва, а сёння — толькі на 13 тысяч.

Чарговая справа, якую аналізуюць аўтары брашуры, — гэта эканамічная інфраструктура. Аўтары пішуць: „Яе сучасны стан у ніякай ступені не забяспечвае нармальнага жыцця абшару..." І сапраўды. Сетка дарог з цвёрдай паверхняй даволі рэдкая. У ваяводстве прыпадае 37 км/100 км², у краіне — 48,7 км/100 км², а ў нас... аж сорам пісаць, бо гміны: Гарадок, Міхалова, Нараўка маюць менш за 10 км/100 км², наступныя — па 11-25 км/100 км² і толькі некаторыя набліжаюцца да ваяводскай сярэдняй. А я са свайго боку скажу, што ёсць краіны, дзе гэты паказчык складае звыш 200 км/100 км². Густата чыгуначнай сеткі прыбліжаецца да сярэдняй у ваяводстве, тым не менш і так адстае ад сярэдняй у краіне.

Колькасць тэлефонных абанементаў выглядае яшчэ горш. Сярэдняя ў нас 21,4 тэлефонныя апараты на 1000 жыхароў (уключна з гарадамі), а ў ваяводстве ўвогуле 54,2 апаратаў на 1000 жыхароў. Варта адзначыць, што ў многіх гмінах усяго толькі 7 тэлефонных абанементаў на 1000 жыхароў: тэлефон ёсць у солтыса, школе ды ў гмінных улад.

Далей бачым, які ёсць недахоп: прадшколляў, пачатковых школ, медыцынскай апекі, адным словам, кваліфікаваных кадраў. На адзін медычны пункт прыходзіцца 3100 жыхароў, а на адну аптэку — 13200.

Ну, і на канец — культурнае жыццё. Таксама і тут вялікая колькасць недахопаў. Сведчыць пра гэта невялікая колькасць удзельнікаў тэатральных спектакляў, кінаспектакляў, музычных ці эстрадных канцэртаў. У некалькіх гмінах увогуле няма асяродкаў культуры, а кіно ёсць аж... у адной на чатыры гміны.

(Працяг на стар. 8)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

КАНЦЭРТ 30-ГОДДЗЯ

Спявае славуты беластоцкі „Звон" (першае месца сярод малых калектываў у катэгорыі апрацаванай народнай песні ў конкурсе „Беларуская песня-86").

(Працяг са стар. 1)

рытм са сцэнай? Я даўно не адчувала такога заангажавання публікі, такой высокай пачуццёвай тэмпературы. Калі б не настойлівасць вядучых канцэрт (Валі Ласкевіч, якая знайшла вартага сябе партнёра — элегантнага Мікалая Бушко), бравам і бісам не было б канца. Дысцыпліна канцэрта была аднак жалезная і канферансье прытрымліваліся яе сурова.

Як людзі прагнуць беларускай песні, сведчылі шматлікія магнітафоны ў руках гледачоў. Ніколі дагэтуль людзі так масава не запісвалі конкурсных песень на ўсіх раённых і цэнтральным аглядах, як у гэтым годзе. Гэтая самастойная „прадукцыя" касет можа толькі радаваць, яна хоць у нейкай меры запаўняе рэпертуарныя прабелы. Бо колькі не гаварылася, не пісалася ў нас пра касеты, адпаведныя ўстановы і арганізацыі ніяк не могуць гэтым заняцца, хоць бы, напрыклад, найграць абсалютна бясспорныя па выканаўчаму ўзроўню „Васілёчкі" ці Дубіны не гаворачы ўжо пра шматлікія народныя, вясковыя калектывы, хоць зборную касету іх на пачатак трэба было б выдаць. Усё гэта — даходны бізнес і чаму яго не робяць, цяжка зразумець...

Гэтыя заўвагі хочацца сказаць пры нагодзе (а можа, паможа?). Вернемся аднак у зал, які кіпіць радасцю, накаляецца. А на сцэне ўсё новыя людзі, усё дасканальшыя калектывы, лепшае гучанне. Бо рэжысёр і яго памочнікі так склалі праграму, што яна мела ўзыходны характар — ад адзначаных і трэціх месцаў да першых. Але ці зала вытрымае такую нагрузку? Вытрымала. І пасля апошняй песні ў выкананні мужчынскага актэта з Гайнаўкі ў адзін голас дамагалася яе паўтарэння.

Потым пачаўся найпрыгажэйшы карагод: усе выканаўцы двума струменямі з супрацьлеглых бакоў лёгкім крокам папльылі на сцэну. Ішлі, ішлі, станавіліся; вялікая сцэна пераўтварылася ў каляровы букет, а публіка, стоячы ўжо, апладзіравала, апладзіравала. І раптам з паўтары сотні вуснаў з той сцэны сарвалася родная песня — „Люблю наш край старонку гэту". Зала на хвіліну прыціхла, рукі апусціліся і ў той жа момант падхапіла песню. Раздаўся гучны супольны спеў. Многія плакалі і на зале, і на сцэне...

Многія з артыстаў казалі мне потым, што такая рэакцыя публікі іх так усхвалявала, што ім здушыла горла, па спіне пабеглі мурашкі, рукі здранцвелі, яны не забудуць гэтага моманту ніколі...

А тым часам у вялікім уздыме сцэна і зала праспявалі тры звароткі: „Люблю наш край", „Люблю народ наш беларускі", „І песню родную люблю я". У канцы адна са старэйшых членаў „Васілёчкаў" высока падняла кошык кветак. Зноў выбухнулі апладысменты. Дзесьці з глыбіні сцэны артысты ціха пачалі адплываць, іх усё меншала і меншала. І вось ужо толькі першы рад адступаецца, дзе хто махае рукой.

А публіка стаіць і апладзіруе. Сцэна апусцела, а людзі заўзята б'юць у далоні, не хочуць разыходзіцца.

А потым у вялікім фае кінатэатра яшчэ доўга стаялі групамі людзі і гаварылі пра ўражанні.

З радасцю і гордасцю канстатую, што адусюль чуецца беларуская мова.

Выходжу на марозную вуліцу: „Сэрца, супакойся, — ад радасці таксама можаш разарвацца..." Высока ўздымаю галаву, як бы ў вялікасці перажытага і я чымсьці заслужылася. І песню родную люблю я — столькі ўсяго.

Вера Леўчук

Спеўны Гданьск (вылучэнне сярод малых калектываў у катэгорыі апрацаванай народнай песні ў конкурсе „Беларуская песня-86").

© PDF: Kamunikat.org 2020

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Звонкія галасы з Орлі (трэцяе месца сярод вялікіх калектываў у катэгорыі сучаснай песні ў конкурсе „Беларуская песня-86“).

І ЛЬЕЦЦА ПЕСНЯ ЗВОНКА

ДРУГІ ГОЛАС

Марозік шчыпаў, кусаўся, а сонца было веснавое, вясёлае, тапіла прэлы снег на вуліцы. У гэты нядзельны светлы дзень (2 сакавіка) людзі вышлі пагуляць, папешчыцца сонцам, павесяліцца. Многія накіроўваліся на вуліцу Дзяржынскага, у кінатэатр „Форум“, на канцэрт лаўрэатаў агляду „Беларуская песня '86“. Многа іх таўпілася ад 12 гадзіны пад дзвярыма, і многія адыйшлі з пустымі рукамі. Білеты на нядзельны канцэрт былі даўно распрададзены яшчэ ў БГКТ, а людзі ўсё ішлі, ішлі, прасілі пусціць іх паслухаць песні.

Вялікая зала кінатэатра была даслоўна бітком набіта. Людзі сталі 3 гадзіны і ніхто не выйшаў. Спевакоў і добрых песень было многа — хапіла б напэўна на некалькі канцэртаў. Зацікаўленне слухачоў — беларусаў і сімпатыкаў прыгожай песні — расце з году ў год і даказвае, як патрэбная гэта песня. Для аб'яднання, для творчай дзейнасці і пошукаў, для эстэтычнага развіцця артыстаў і слухачоў. Для спевакоў родная песня — гэта таксама свята, уцёкі ад цяжкай штодзённшчыны, радасць ад супольнай творчасці, ад паказання сябе, сваёй працы і таленту.

Развіваюцца і дасканаляцца „старыя“ калектывы з Гарадка, Орлі, Беластока, Бельска, Гданьска, Тыневіч, Гайнаўкі, Рыбалаў. Растуць як на дражджах новыя, прыцягваюць у свае рады новых артыстаў, свежыя галасы. Адазваліся Чаромха, Ляўкова. Цешыць, што родная песня ўсё шырэй гучыць і ў маладым асяроддзі, што падхопліваюць яе гукі і магутныя галасы „Звону“ і гайнаўскага хору, і сучасныя інструменты з Бельскага дома культуры, і маладыя галасы Іры Краўчук, Элі Маслоўскай, Багданы Карчэўскага, Марысі Аліфер, Іры Макац, Анкі Гаданчук. Вялікае гэта свята песні! І прыемна, радасна паглядзець: усё больш і больш нас. І пачуць сябе звязаным моцнымі ніцьмі з мінулым. І глядзець у будучыню з аптымізмам, калі на сцэне і сярод гледачоў дзяды, сыны і ўнукі — вечна маладзенькія Люба Гаўрылюк і Юры Налівайка, і маленькі Давідка з мамай, Аляй Дубец. Спяваюць дзяўчаты з Тыневіч і кожны ведае: ведаю я, што беларус. Гэтыя песні нам спявалі ў калысцы, і не загінуць яны ў небыцці, бо іх будуць спяваць нашы дзеці.

Шкада толькі, што ўвесь запал нашых самадзейнікаў накіраваўся цяпер толькі на песню. Памятаем вялікі час драмгурткоў. Чаму цяпер аб іх мала чуем? Або танцавальныя калектывы? Талентаў сярод нас нямала.

Уступіў у нашы рады новы дух, дух аб'яднання і творчасці. Скажам праўду: магчымасці ёсць і сродкі знайшліся б. Усё ў канцы канцоў перш за ўсё залежыць ад саміх людзей і іх арганізацыі. Наша самадзейнасць ужо не аматаршчына, але ёй таксама патрэбна дапамога. Патрэбна больш прафесіяналаў-музыкантаў, танцораў, рэжысёраў, якія не пабаяліся б папрацаваць „у глушы“, паездзіць, весці варштаты з нашымі самадзейнікамі. Не можам жа ўсяго ўзвальваць на фанатыкаў, такіх, як Копа ці Нявінскі, ці чакаць, што ўсё арганізуе Лукашук ці Ласкевіч, а грошы, можа, як тая нябесная манна, сыпнуцца самі. Здаецца мне, што наша арганізацыя таму называецца „арганізацыяй“, што гэта не сукупнасць адзінак, якія самі па сабе існуюць, плацяць складчыны і час ад часу святкуюць нейкае „годдзе“ з большым ці меншым „ура“ і спяваюць сабе на пацеху. Прыйшоў час, калі мы можам і ўмеем паказацца. І многа яшчэ працы і такіх радасных сустрэч перад намі.

Міра Лукша
Фота С. Грынявіцкага

Выступае Ірына Макац з Беластока (трэцяе месца сярод салістаў у катэгорыі апрацаванай народнай песні ў конкурсе „Беларуская песня-86“).

(Працяг са стар. 2)

ПРАЗ ГОД ЗНОЎ ПРЫЙДУ

ча? Праз год прыйду, каб сына нарадзіць. Тут так добра. Нічога рабіць не трэба. Есці дадуць, чыстую адзежу. Рай — не ўмірай.

„Ну, — думаю, — не такая ты дурная. Магла б сама дачку гадаваць, а не дзяржава. Толькі, каб табе ўляпіў нехта добра па задніцы. Толькі шкада, што няма каму. Напэўна бацька не наб'е, а мачаха „чужому“ дзіцяці таксама слова не скажа.“

Прыйшла пятніца. У гэты дзень „наша“ Гражына ледзь не бегала па бальнічным калідоры:

— Калі ўжо прыедзе мой стары? Чаму яго яшчэ няма? Што ён сабе думае? Няхай сабе не думае, што я яму дарую! Дам яму, ой, дам!

Урэшце прыехаў бацька, прывёз вопратку. Дзяўчына апранулася ў зале. Адзеўшыся, усміхнулася і развіталася з намі:

— Выздараўлівайце! Я праз год ізноў сюды прыйду!

Сказаўшы гэта, хутка выйшла з залы.

Мы здранцвянелі.

„Колькі ж разоў яна яшчэ будзе радзіць? — думалі ўсе. — Колькі дзяцей не будзе мець ні бацькі, ні маці? Чаму такія дзеці — нічога нікому не вінаватыя — мусяць пакутаваць усё жыццё? То ж яны, бедныя, з самых малых гадоў не будуць ведаць, што такое мацярынская любоў“.

Увечары прыйшла прыбіральшчыца і з цікавасці спытала, ці Гражына забрала дзіця. Калі пачула, што не забрала, то аж пасмутнела.

— Там у Ч. усе такія, — сказала нервова.

— Яна не з Ч. Яна з С.

— А я думала, што з Ч. Вось там ёсць адна такая артыстка. Ужо двое дзяцей нарадзіла і ніводнага не ўзяла. Дзяржава іх гадуе. Цяпер трэцім цяжарная. Зноў пакіне, нягодніца. Такім то трэба, каб далі нейкі ўкол на бясплоднасць. Не было б тады круглых сірат і дзяржава не траціла б грошай на іх гадаванне і выхоўванне. А і мужчыны таксама дурныя. Навошта лезці да такое? А то пакіне дзіця і схаваецца. Цікава, ці грошы свае такі хамула аставіў бы. Напэўна не. Нават за дзесяццю злотымі ўпамянуўся б, а дзіця вось кідае. Не разумею, як можна сваёй крыві адрачыся?..

„Мо і праўда! — падумала я, — вінаватыя мужчыны, але і жанчыны не лепшыя. Калі яна хоча радзіць і задаволена, што будзе радзіць, і нават кажа, калі прыйдзе ізноў радзіць, то чаму не можа гадаваць? Можа! Нічога, што з розумам не зусім у парадку. Дзіця магла б выгадаваць.

Напрыклад, у суседняй вёсцы. Жыла там жанчына, якая ад нараджэння была не цалкам нармальная. Нарадзіла сына, якога сама гадавала. Хлопец рос, як дуб. Быў вельмі прыгожы. Кожная дзяўчына за ім аглядалася. Толькі меў адну адмоўную рысу характару: вельмі любіў піць гарэлку. Доўга не жаніўся.

(Працяг на стар. 7)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

З СУДА

У Ваяводскі суд у Р. паступіла на разбор справа супроць Юстыны С. і Сабіны З. Абедзве яны працавалі касіршамі ў вядомай гандлёвай фірме „Польмазбыт“, якая займаецца продажам аўтамабіляў і запасных частак да іх. Тавар гэты, як вядома, у Польшчы вельмі ж каштоўны, бо часта і паўжыцця трэба патраціць на тое, каб назбіраць, скажам, паўмільёна злотых на „малюха“ або і мільён злотых на „вялікага“ фіята. Такім чынам цераз рукі пані Юстынкі і пані Сабінкі кожны дзень праходзілі неймаверныя для звычайнага чалавека сумы грошай. Здалося ім, што ніхто не заўважыць, калі яны часам ускубнуць на ўласны ўжытак па некалькі дзесяткаў тысяч злотых.

І так бестурботна, за працай у касе прадпрыемства „Польмазбыт“, праходзілі 1983 і 1984 гады. На працягу гэтага часу пані Юстынка „наскубала“ ў сваю ўласную панчоху звыш **двух** мільёнаў злотых, а пані Сабінка — каля **аднаго** мільёна. Прынамсі ў пакражы гэтакіх сум абедзве яны абвінавачваюцца.

Метады іх злачыннай дзейнасці былі настолькі простыя, наколькі і наіўныя. **Яны проста прымалі грошы ад кліентаў сваёй фірмы і прынятыя сумы не рэгістравалі ў дакументацыі касы, як бы яны туды ніколі не паступалі. Хай кліент клапоціцца, думалі, як даказаць, што ён уплаціў даную суму.**

Пані Юстына, хаця і без вышэйшай адукацыі, маючы штодзень справу з грашыма, ведала дасканала, што нельга будаваць трывалай надзеі на раскошную будучыню, абапіраючыся выключна на польскую залатоўку, якая ўсё яшчэ не можа вырвацца з інфляцыі. Вышэй цаніла яна матэрыяльныя вартасці. Было ўстаноўлена, што пані Юстына з'яўляецца саўласніцай аж дзвюх „нерухомасцяў“ у Р. Пра матэрыяльнае становішча яе сяброўкі, пані Сабіны, судовы бюлетэнь, на жаль, нічога не паведамляе. Вядома затое бясспрэчна, што пасля судовага разбору іх справы значная частка гэтай маёмасці пяройдзе ў фонд дзяржавы ў якасці штрафаў. Палітыка пакаранняў гаспадарчых злачынстваў у нас цяпер устанавілася такая, каб „біць па кішэні“, каб дабро, нажытае нелегальна, не з працы рук, станавілася косцю ў горле розным зладзеям і камбінатарам.

(Паводле „Інфармацыйнага бюлетэня“ за сакавік 1986 г. — вр)

З МАКАМ — АСЦЯРОЖНА!

Спрадвеку прывыклі мы да маку. Калі зацвітаў ён у агародчыку, дык аж душа радавалася.

Цяпер, аднак, з макам, як і з самагонкай, трэба асцерагацца. На аснове сеймавай пастановы ад 31 студзеня 1985 года аб барацьбе з наркаманіяй, за самавольнае вырошчванне маку пагражаюць суровыя пакаранні, нават да двух гадоў турэмнага зняволення.

У Беластоцкім ваяводстве не вядзецца кантрактацыя маку і канапель, а гэта абазначае, што кожны селянін ці іншы ўласнік зямельнага ўчастка ў вёсцы і ў горадзе можа на свае патрэбы пасеяць дзялянку маку, **не большую як у 20 квадратных метраў**. Гэта загончык, прыкладна, шырынёю ў 2 метры і даўжынёю ў 10 метраў.

Аднак, каб не мець непрыемнасцей, неабходна загадзя найпазней да 10 мая атрымаць у гміне ці ў адпаведным іншым органе дзяржаўнай адміністрацыі **пісьмовы** дазвол на вырошчванне маку. Каб атрымаць гэтакі дазвол, трэба забавязацца, што ўвосені дакладна, што да сцяблінкі, будзе спалена макавая салома.

Кантроль за выкананнем усіх гэтых правіл па вырошчванню маку будуць весці ў кожнай вёсцы спецыяльныя камісіі і ўпаўнаважаныя кантралёры, а таксама і солтысы вёсак, якія абавязаны неадкладна паведамляць у гмінную адміністрацыю аб плантацыях гэтай прыгожай і карыснай расліны.

Мак, які вырошчваецца без дазволу, будзе неадкладна знішчацца. Рабіць гэта будуць без аніякай кампенсацыі для ўласніка поля, ды яшчэ наадварот — за яго кошт. Гэта абазначае, што трэба самому знішчаць нават мак-самасейку, бо інакш можна спадзявацца:

— турэмнага зняволення да двух гадоў;

— або часовага абмежавання свабоды, што, перакладаючы на звычайную мову, абазначае прымусовае накіраванне на бясплатную працу, напрыклад, пры ачыстцы вуліц, уборцы смецця і т.п.;

— і — у найлепшым выпадку — грашовае пакаранне, найменш у адну тысячу зл.

Бачыце, якой бяды натварылі нам наркаманы! На жаль, хваля наркаманіі дакацілася ўжо і да нашых старонак. „Галодныя“ наркаманы, а яшчэ часцей аматары „макавага“ заробку пад канец лета шныраць табунамі па палях у пошуках свайго жніва.

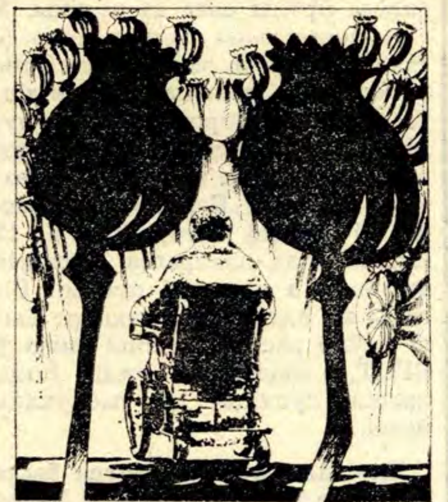
І таму неабходна так сурова сачыць за вырошчваннем маку, і таму ўсе гэтыя абмежаванні. У 1985 годзе пракуратура аднатавала ў Беластоцкім ваяводстве звыш ста спраў, прычынай якіх было незарэгістрыраванае вырошчванне маку.

— Суровых пакаранняў у мінулым годзе мы яшчэ не патрабавалі, — гаварыў журналістам пракурор М. Лахоўскі, — бо гэта быў першы год дзейснага прымянення сеймавай пастановы аб наркаманіі, а выканаўчыя загады Рады Міністраў былі апублікаваны ў „Дзённіку пастаноў“ толькі 9 кастрычніка 1985 года. Па гэтай прычыне абмяжоўваліся мы найчасцей грашовымі штрафамі. Аднак у гэтым годзе ўжо такога памілавання для нікога не будзе. Наркаманія стала ў нас настолькі грозным грамадскай з'явай, асабліва сярод моладзі, што неабходна падрэзаць ёй карэнні ў самым пачатку. Значыць, пазбавіць наркаманаў і гандляроў макавай саломы як сыравіны для вырабу смерцяноснага „кампоту“.

Значыць, асцярожна з макам!

В. Р.

Мал. У. Петрука

„Прыгранічны“

Заехаў я на станцыю Чаромха. Службовыя справы ўладзіў хутка і застаўся яшчэ час да поезда на 12.45. Зайшоў у рэстаран „Прыгранічны“, была гадзіна 10.30. Заказаў чай, „меленую“ з хлебам і чакаю. Прайшло 45 мінут. Думаю: „Хіба ж тая вада яшчэ не закіпела?“ Звяртаюся да афіцыянта, прашу падаць мой заказ і чую ў адказ: „У мяне няма часу падаваць чай, бачыш, што мушу падаваць піва, а некаторых і з залы выганяць, бо п'яныя ўжо і верашчаць!“.

Нарэшце ўсё ж атрымаў я чай (быў ледзь цёплы) і халодную катлету. З'еў і... мяне не трэба было гнаць з залы, бо я сам як мог хутчэй пабег у туалет. Ці чай не закіпеў, ці катлета ўстарэла... Хто яго ведае!

Але ёсць у мяне пытанне. Ці санэпід ведае пра чаромхаўскі „Прыгранічны“ і калі ён там быў?

Таксама запрашаю ў гэты рэстаран прэзаса ГС у Кляшчэлях але не за буфет, куды іх з мілай усмешкай вядуць афіцыянткі, а на агульную залу, і там прашу паспрабаваць спецыяльнасці кухні рэстарана „Прыгранічны“. І падыхаць яго атмасферай.

Пушча

Саюз вясковай моладзі

У горадзе і гміне Бельск дзейнічае цяпер 13 гурткоў ЗМВ з 525 членамі. Праца арганізацыі накіравана на вёску, сельскую гаспадарку. Праводзяць яны розныя сустрэчы, гутаркі на тэму сельскай гаспадаркі, культуры на вёсцы, працы моладзі ў сваім асяроддзі, турызму і спорту вясковай моладзі.

Найбольш актыўныя гурткі ЗМВ у Дабрамілі (зрабілі лаўкі на прыпынку ПКС), Скрыпках Малых (адрамантавалі дарогу), Рудоўтах (пачалі рамонт сельскага клуба і ўпарадкаванне спартыўнай пляцоўкі), у Аўгустове (абгарадзілі клуб „Рух“ плотам).

А. Гаўрылюк

БАТРАЦКІ ЛЁС

Пад восень 1921 года вярнуліся яны на бацькаўшчыну, у свае родныя Рагачы, якія зараз знаходзяцца ў Мілейчыцкай гміне. Старэнькая хатка ды іншыя гаспадарчыя будынкі, якія Мірон Акоцюк пакінуў тут летам 1915 года, уцякаючы ад немцаў, на шчасце, захаваліся. Хата стаяла ля вуліцы, між хлявом і клуняй, усё пад адным дахам. Хапіла крыху адрамантаваць гэты дах і зашкліць вокны, каб можна было неяк схавацца ад холаду, ветру і дажджу.

Мірон вярнуўся без жонкі і дачкі. Яны асталіся ў зямлі над ракою Камай, асталіся там назаўсёды, скошаныя хваробай і голадам. На радзіму вярнуўся бацька з сынамі: Антонам, якому ў 1921 годзе пайшоў шаснаццаты год, і яшчэ малодшым Несцерам. Прыехалі, практычна, без нічога, з голымі рукамі і тугою па сваёй зямельцы, што зарасла ўжо хмызняком. Не давала яна надзеі на добры ўраджай.

А тут ішла ўжо зіма. Нарыхтаваў Мірон Акоцюк сабе замашысты цэп, з моцным дубовым біяком, ды пайшоў па вёсках прасіцца ў батракі. У памочнікі ўзяў сабе сына Антона, гэтага старэйшага, шаснаццацігадовага. Несцерка астаўся сам у Рагачах, каб дагледзець хатні дабытак. Ды атрымаў яшчэ загад, каб дроў на зіму нанасіць з недалёкага лесу, найлепш смалістых, сухіх сасновых галінак. Каня не было. Давялося яму гэтыя дровы цягаць на плячах. А бацька з сынам Антонам павандравалі аж за Мілейчыцы, дзе між рэчкамі Нурэц і Нурчык знаходзяцца пераважна каталіцкія вёскі даўнейшай засцянковай шляхты, якая цэлую нямецкую акупацыю пражыла на месцы. І толькі ў гэтых вёсках — у Паканеве, Сабятыне, Сасінах, Снежках, Валках, Вандаліне ці ў Выганове — можна было спадзявацца на нейкі заробак, цёплую страву і дах над галавой. Плацілі пуд жыта за цэлы дзень малацьбы цэпам. Дзень пачынаўся на досвітку, а канчаўся далёка пасля захаду сонца. І яны цешыліся, бо заробленае збожжа давала надзею, што з горам-бядою неяк дацягнуць да вясны, а на вясну — абсеюць уласную „васьмуху“ аўсом ды грэчкай, а можа яшчэ і крыху ячменю ды проса развядуць. ...І так дачакаюцца ўласнага кавалка хлеба. Дамоў вярталіся толькі на святы і дзеля таго, каб наведаць адзінокага Несцера ды прынесці на ўласных плячах запрацаванае дабро. Найчасцей было гэта жыта, авёс ці ячмень, залежна ад таго, што даводзілася ім малаціць. Здараліся аднак болей спагадлівыя гаспадары, якія да асноўнай зарплаты ад шчырага сэрца да-

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

МОЦНЫЯ ДУХАМ!

Незабыўнай памяці Дзядзька Квас напісаў, што цікавяць яго карэспандэнты, якія паходзяць з-за лініі Керзона: „Яны па нацыянальнай свядомасці перавышаюць нас, мясцовых, бы самагон-перагон, моцныя“ („Ніва“ ад 22.IV.84). Не ведаю, наколькі гэта праўда, але магу сказаць, што хоць мы не размаўляем штодзённа па-беларуску, але чытаем, пішам. Калі можна, то паслухаем радыё з Мінска, хоць яно і слаба чутное. Аднак трымаемся. Перапісваемся з кім хто можа, каб падтрымаць сувязь з мовай і з зямлёй прадзедаў, марым, каб яшчэ калісьці яе наведаць. Не ўсе з нас мелі гэта шчасце. Але веды пра яе маем. Сочым за ўсім, што паходзіць з Беларусі. І ў гэтым наша сіла і моц, яны падбудаваны ведамі па гісторыі аб продках, аб барацьбе за мову і волю. Мы моцныя духам! І цікава: не ведаем, хто з нас праваслаўны, хто католік, а хто атэіст. І ніхто з нас пра гэта не пытае. Ці гаворым па-беларуску, паўсюдна? Напэўна, не. Жыццё мае свае правы. Ці пішамся беларусамі? Адны так, другія — не, па розных жыццёвых прычынах. Ці важнае гэта? Не! Нас злучае зямля бацькоў — Бацькаўшчына, ды роднасць паходжання. Адгэтуль наша нацыянальная свядомасць. Цешымся, што ў Польшчы выходзіць беларускі тыднёвік „Ніва“, у які можам нешта напісаць, падказаць ці інспіраваць. Праўда, што не лёгка пісаць, не ведаючы добра праблемаў беларускага асяроддзя Беласточчыны. Таму і абмяжоўваемся мы да агульнабеларускіх спраў. Выбачайце, калі пішам часам не так, як трэба. Думаю, што артыкулы, крытыка, палеміка ўзбагачаюць змест „Нівы“.

Сардэчнай і дарагой „Ніве“ з нагоды яе трыццацігоддзя я ад свайго імя і ад імя сваіх сяброў шлю сардэчныя пажаданні ўсяго добрага. Рэдакцыйнай калегіі — поспехаў у працы, павелічэння колькасці чытачоў, тыражу і цікавых артыкулаў Будзь з намі, „Ніва“, яшчэ доўга-доўга, а мы будзем з табою!

Рышард Бутайла

Паважаная рэдакцыя!

Дасылаю вам здымак з просьбаю апублікаваць яго на старонках „Нівы“. На гэтым здымку бачым двух яўрэяў перад расстрэлам у мястэчку Крынкі (адзін з іх, здаецца, называўся Годал і жыў на Сакольскай вуліцы). А адзін з паліцаяў, крайні справа, з рукамі за спіною, — Чарнецкі з Новай вуліцы? Не ведаю таго з карабінам у руках, ён пэўна і страляў пасля гэтага пацешнага для іх здымка... Звярніце ўвагу на немца, што стаіць пасярэдзіне: у яго руках вяроўка, на якой вёў ён гэтых няшчасных. А той злева — ужо з рыдлёўкаю, каб закапаць у магілу! Хто гэта каля яго, цывільны і ў шапцы? Можа, той, хто выдаў гэтых двух юнакоў, якія, як я чуў, хаваліся былі недзе ў полі, выратаваўшыся пасля ліквідацыі крынкаўскага гета. Нейкіх яўрэяў знайшоў і выдаў немцам акупацыйны солтыс з Піражкоў, чалавек надзвычай паганы. Ці якраз гэтых, якіх мы бачым на здымку? І, можа, ён са сваімі панамі на гэтым здымку?

Наколькі памятаю, была тады халодная восень 1943 г. Але сам ужо не маю пэўнасці — даўно было, больш сарака гадоў назад. Гэты здымак валяўся ў маіх паперах, і я нават прызабыў пра яго. Цяпер, пайшоўшы на пенсію і ўпарадкоўваючы хатні архіў, знайшоў яго. Шкада, што так позна! Трапіў ён у мае рукі выпадкова: у Крынках жыў нейкі Куклінскі, які крыху фатаграфаваў, і я заходзіў да яго час ад часу (працаваў я тады ў крынкаўскай аптэцы, дапамагаў аптэкару). Сам я паходжу ад Сухаволі, адкуль уцёк у Крынкі, ратуючы сябе ад арышту і смерці.

Ян Мільтка,
Ольштын

Рэпрадукаваў здымак **Е. Рудскі.**

БЕЛЬСКІЯ АРМОЎЦЫ

Свой юбілей саракагоддзя святкавалі ў пятніцу 28 лютага бельскія армоўцы. У вялікай зале Бельскага дома культуры сабраліся перадавікі армоўскай арганізацыі, гмінныя і гарадскія ўлады, запрошаныя госці.

Арганізацыя ОРМО ў Бельскай акрузе мае багатыя традыцыі. Многія яе члены са зброяй у руках актыўна змагаліся за станаўленне і ўмацаванне народнай улады. Шмат хто з іх аддаў найдаражэйшы скарб — жыццё — за народную ўладу ў барацьбе з рэакцыйным падполлем. Зараз бельская арганізацыя прадаўжае традыцыі саракавых гадоў. Бельскія армоўцы гатовы ў любы момант стаць у абарону Народнай Польшчы.

Падчас урачыстасці былі ўручаны шматлікія дзяржаўныя, рэсартовыя і грашовыя ўзнагароды і пахвальныя лісты. З канцэртам выступіў калектыў з прадпрыемства „Каро“, які працуе пад патранатам ОРМО.

В. Семянюк

(Працяг са стар. 5)

ПРАЗ ГОД ЗНОЎ ПРЫЙДУ

Урэшце выехаў на захад і пачаў працаваць у ПГР-ы. Памятаю, ужо мяса, цукар, папяросы, цукеркі і гарэлка былі на карткі. То тая жанчына ўсё выкупляла і трымала, пакуль сын прыедзе і забярэ. Сама памагала адной жанчыне ў гаспадарцы і тая ёй давала есці, часам плаціла грашмі. Жанчыне хапала, бо яшчэ мела пенсію. Вось аднойчы прыехаў той сын і гаварыў аднаму сябру, што маці ёсць маці, якая б не была.

— Вось, напрыклад, мая, — казаў ён, — як магла, так даглядала мяне, шкадавала і цяпер шкадуе. Дае мне розныя рэчы, а калі не хачу браць, то злуе.

Прыйшоў час, ажаніўся сын з прыгожай бландзінкаю. Хацелі маці да сябе забраць, але яна не хацела расставацца з роднай хатай, вёскай і знаёмымі людзьмі. Толькі, калі вельмі моцна захварэла, то прыехаў сын з нявесткаю і яе забралі. Апекаваліся ёю аж да смерці. Толькі хаваць прывезлі сюды, бо там было вельмі дарагое месца на могілках. Каштавала ў 1981 годзе 10 000 зл.

Даволі падумаць: звяры малых не пакідаюць, а чалавек — істота разумная — пакідае. Чаму так? Мне здаецца, урад павінен зрабіць усё, каб прымусіць усіх бацькоў гадаваць сваіх дзяцей. Тым больш маці — нармальных і не зусім нармальных.

Аўрора

кладалі яшчэ і кусок сала, некалькі яек, ці звычайна пляшку малака, калі яны адпраўляліся дамоў...

Запісаў я сабе на магнітафонную касету ўспаміны Антона Акоцюка пра долю-нядолю ягонай сям'і і ўжо каторы раз слухаю гэты няспешны расказ пастарэлага і змучанага жыццём васьмідзесяцігадовага селяніна. Няма ў гэтым расказе нічога надзвычайнага. Не здзейсніў ён аніякіх геройскіх подзвігаў. Ці варта тады займацца яго лёсам?

Я думаю, што варта. Гэта ж лёс усіх нашых бацькоў і дзядуляў, лёс пакалення, якое, зморанае жыццём, амаль поўнасцю ўжо звялося, адыйшоўшы ў нябыт, гэта ж на яго долю выпалі дзве сусветныя вайны і адна вялікая рэвалюцыя, гэта ж яно вымушана было блукаць па шырокіх прасторах ваеннай і галоднай Расіі, а пасля вяртання на бацькаўшчыну, таксама як і Антону Акоцюку і яго бацьку Мірону, давялося гэтаму пакаленню скупы кусочак хлеба здабываць натужлівай працай. Гэта батрацкі лёс маёй пакойнай мамы і майго старэнькага, хваравітага бацькі. Карэнні нашай грамадскай актыўнасці сягаюць глыбока ў гісторыю. І таму, мяркую, трэба нам да іх звяртацца, калі ёсць яшчэ людзі — жывыя сведкі, якія захавалі ў сваёй змучанай памяці хаця б нейкія адгалоскі тых вялікіх гістарычных падзей. Няшмат пройдзе часу, і яны пакінуць нас ужо назаўсёды. І таму я запісваю з вялікай прыемнасцю ўспаміны гэтых людзей.

— Ой, уелася мне ў косці гэтая першая зіма пасля нашага вяртання з Расіі! — прастуючы ля печкі свой збалелы хрыбет, заяўляе дзед Антон.

Мне спадарожнічаў у гэтай паездцы мой старэнькі бацька, Максім Рудчык, які заўсёды з вялікім зацікаўленнем слухае ўсё аб Кастрычніцкай рэвалюцыі, аб бежанстве, голадзе і Грамадзянскай вайне, ды аб класавых змаганнях. З нашай роднай вёскі ў Рагачы ўсяго нейкіх пяць кіламетраў. Максім і Антон па ўзросту амаль аднагодкі. Максім на тры гады старэйшы. Да гэтай сустрэчы яны яшчэ не былі знаёмы. Але сустрэўшыся, адразу адчулі сябе задушэўнымі сябрамі. Карысталіся адной і той жа зацвярдзелай паўднёвай палескай беларускай гаворкай, прайшлі падобны жыццёвы шлях. Максім, магчыма, болей складаны, чым Антон, аднак вызначалі яго тыя ж самыя вехі гістарычных падзей. Прысутнасць майго бацькі яшчэ болей заахвоціла дзеда Антона да далейшых успамінаў.

— Плацілі нам ад капы, — гаварыў ён. — Не памятаю ўжо колькі, пуд збожжа, мо больш ці менш, але ведаю, што бралі мы плату ад абмалочаных снапоў. Гаспадар акуратна выкідаў на ток капу жыта, значыць, 60 снапоў і, калі ласка, хоч да абеду, а хоч і дзень цэлы, малаці сабе як хочаш! Бацька падганяў мяне. А калі малаціць у два цапы, то тут пагультайнічаць няма магчымасці, трэба абавязкова пасяваць за партнёрам, бо інакш сваім біяком і па ўласным ілбе атрымаць можна. Праўда, цэп у мяне быў шмат лягчэйшы, чым у бацькі, але мне было тады ўсяго 16-17 гадоў. У люты мароз даводзілася мне распранацца да кашулі.

І так яны неяк прамучыліся да вясны.

— На весну, — кажа дзед Антон, — паявіліся ў Рагачах нейкія паны — набіралі маладых, здаровых хлапчукоў у парабкі. І мы пайшлі. Я — у батракі, а брат, Несцерка, які яшчэ да цяжкай работы не надаваўся, пайшоў пастушком. Завезлі нас на нейкі хутар аж за Кнышын. Гэта вельмі далёка ад нашай роднай вёскі. Па-польску гаварыць мы не ўмелі ані слова. Дома найчасцей карысталіся сваёй мясцовай гаворкай. А тут, у гэтага пана за Кнышынам, усе выключна па-польску. Так і завялося, што нас „кацапёнкамі“ празвалі ды яшчэ іншыя крыўд-

(Працяг на стар. 8)

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

(Працяг са стар. 3)

А ДЗЕ АБАВЯЗКІ ПЕРАД РОДНЫМ?..

Нічога ў брашуры не гаворыцца пра спецыфіку „ўсходніх гмін“, гэта значыць пра іх нацыянальныя праблемы і патрэбы.

У заканчэнні аўтары падаюць свае вывады ды перспектывы выхаду з такога стану „ўсходняга абшару“. Але аб перспектывах у нас гаворыцца многа, аднак, на жаль, большасць з іх астаецца толькі на паперы. І не мне аб іх пісаць.

Хачу толькі на заканчэнне разважыць некалькі спраў, непасрэдна з гэтым звязаных. Хто ў першую чаргу хоча, каб гміны ўсходняй Беласточчыны былі такімі адсталымі ў развіцці? Няўжо гэта толькі і выключна спадчына буржуазнай Польшчы? Наадварот, адсталасць нашых гмін штораз большае з гадамі. І калі Алесь Барскі з захапленнем піша, як многа беларусаў на адказных пасадах у ваяводстве ды ў краіне, паўстае пытанне: няўжо гэтым людзям усё роўна, ці землі іхніх бацькоў стануць больш цывілізаванымі, ці не? Што яны робяць, каб ліквідаваць адсталасць нашых зямель? А ў гмінных управах нашага рэгіёна працуе шмат беларусаў, як многія сказалі б „сваіх людзей“. Можна запытацца, ці яны штосьці робяць у гэтым напрамку, або прынамсі ці стараюцца рабіць?

Юрка Ляшчынскі

(Працяг са стар. 7)

БАТРАЦКІ ЛЁС

ныя мянушкі прыдумалі. Давodзілася цярпець усе гэтыя здзекі, бо толькі на канец гадавой службы брат, як пастух, меў атрымаць цяля, а я, як батрак, — абяцаную ялошку. Да таго яшчэ пан гаварыў, што дакіне некалькі пудоў збожжа і вопратку ды абутак.

За батрацкую службу сваіх сыноў Мірон Акоцюк пасля першага года купіў у Кнышыне пастарэлага, заморанага каня. І вельмі гэтым цешыўся, бо яму ўжо надаела запрагаць кароў у ярмо сахі. Сынам, аднак, загадаў аставацца яшчэ на другі год у гэтага пана. А калі прайшоў і гэты другі год іх службы, калі бацька прыехаў за імі, тады ўрачыста ім заявіў, што ўжо болей у чужых людзей яны служыць не будуць.

— Мы цяпер самі завядзем уласную гаспадарку! — суцяшаў іх бацька. — Я заараў і абсеяў усё сваё поле! — з радасцю інфармаваў ён сыноў.

І, сапраўды, першы раз пасля вяртання з бежанства клуня ў Мірона Акоцюка запоўнілася збожжам.

— Сорак коп аднаго толькі жыта мы тады нажалі! — хваліцца дзед Антон. — А бацька ўжо другога каня купіў і жалезны воз раздабыў і плуг жалезны! Адным словам, сталі мы сапраўднымі гаспадарамі. Толькі ў гэтай нашай гаспадарцы не хапала нам жаночых рук, каб страву нарыхтаваць і пра парадак паклапаціцца, ды лёну і воўны на вопратку напрасці...

І рашыў дзядзька Мірон ажаніцца... Аб гэтым, аднак, ужо наступным разам.

Віктар Рудчык

Калі вясельнікам, якія ехалі ў царкву, траплялася на дарозе фурманка з нябожчыкам, тады яны паварочвалі з дарогі, па якой везлі нябожчыка, і дабіраліся ў царкву акружнымі дарогамі. Вынікала гэта з пераканання ў тым, што непасрэдны кантакт з нябожчыкам пагражаў бы смерцю маладой або маладому.

Як маладая, так і малады стараліся ў царкву прыехаць першымі, бо гэта мела гарантаваць вядучую ролю ў будучым сямейным жыцці.

ШЛЮБ

Прыехаўшы пад царкву, сват знімаў з фуры маладую. Падышоўшы да дзвярэй царквы, маладая знімала бот і вымала з яго дзве манеты. Адну з іх клала на парог царквы, а за другую купляла свечку, трэцюю ж, як сімвал дастатку, пакідала ў боце і пасля шлюбу прывозіла дахаты.

Калі прыязджаў пад царкву малады і наступала яго сустрэча з маладой у прытворы царквы, тады маладая прасіла ў яго манету або банкнот. Атрыманне такой манеты ці банкнота мела абазначаць, што ў будучай сям'і жонка будзе распараджацца заўсёды грашыма. Уступаючы ў сямейную сувязь, малады ведаў, чым пагражае ўручэнне маладой грошай, і таму, як правіла, выкручваўся, гаворачы, што забыўся ўзяць з хаты грошы.

Пасля афармлення канцылярскіх фармальнасцей духоўны ўводзіў маладую пару ў царкву, і яна станавілася перад алтаром на дываніку. Гэта абазначала пачатак шлюбнай працэдуры. Нягледзячы на выключна хрысціянскі характар царкоўнага шлюбу, маладыя праводзілі патаемна цэлы рад захадаў, якія бралі свой пачатак з язычаскай эпохі. Ужо падыходзячы да дываніка, адзін перад другім маладыя стараліся раней паставіць на ім нагу. Абазначала гэта дамінуючую ролю ў будучым сямейным жыцці. Гэтай самай мэце мела служыць паднятая вышэй, чым у партнёра, запаленая свечка. Дамінацыі ў сямейным жыцці мела спрыяць таксама тое, што маладая або малады наступалі сваім ботам на нагу партнёру або сімвалічна цягнулі яго ў бок жаночай ці мужчынскай стараны ў царкве.

Праводзіліся таксама працэдуры, якія мелі іншыя мэты. Для прыкладу, маладая, абыходзячы за духоўным тры разы алтар, за кожным разам старалася пацягнуць абцасам ручнічок, які прыкрываў дыванік. Гэта мела спрыяць хуткаму выхаду замуж яе сяброўак. У многіх мясцовасцях маладая прыязджала на шлюб з горсткай льнянога насення за пазухай. Стоячы перад алтаром, уцягвала яна жывот, каб зярняты высыпаліся на падлогу. Гэта мела спрыяць у будучыні лёгкім родам. Цікава, што гэты самы спосаб, які прымяняўся ў польскіх асяроддзях, паводле сведчання выдатнага фалькларыста Бегелейсэна, меў служыць іншым мэтам, а іменна меў служыць добрым ураджаям ільну ў будучай гаспадарцы маладажонаў

Прысутныя вясельнікі дакладна назіралі за маладажонамі і з розных сімптомаў прадугадвалі такую ці іншую іх будучыню.

Бадай што найбольшую ўвагу звярталі на свечкі, якія трымалі ў руках маладыя. Калі свечкі трашчалі, дык радзілася пераканане, што муж і жонка будуць часта сварыцца. Калі свечкі пад уплывам тэмпературы нахіляліся адна да другой, абазначала гэта, што маладыя будуць усё жыццё кахацца. Калі выгіналіся ў супрацьстаўныя бакі, усе лічылі, што муж і жонка будуць уцякаць адзін ад другога. Калі свечка ў аднаго з маладых гасла, абазначала гэта, што той з маладажонаў заўчасна памрэ. Калі свечкі дагаралі да канца і гаслі аднačасова, дык усе ўспрымалі гэта як прадвяшчэнне доўгага жыцця маладой пары і іх смерць у адным годзе

Як звястун няшчасцяў успрымаўся факт упушчэння на падлогу абручальнага пярсцёнка пры першым яго надзяванні на палец маладой і маладога.

А. Баршчэўскі

СОННІК

15

Буракі — удача ў планах; есці — непамысная сітуацыя, кроіць, крышыць — добрая гаспадарка; карміць імі быдла — удачная справа, спекуляцыя.

Буслы — павелічэнне сям'і; лётаюць — няпэўная ўдача.

Бутэлька — лёгкадумныя паводзіны; піць з яе — цябе паклічуць на сведку; многа поўных бутэлек — добры заробак; разбітыя — міжвольная страта; пустыя — расчараванне;

Бурштын — падарунак; знайсці — доўтачаканае шчасце.

Бэз у кветках, — выздараўленне; букет — прыемныя хвіліны; нюхаць — любоўныя раскошы.

Быдла на пашы — выйгрыш у латарэі; худое — цяжкія часы; тлустае — шчаслівы год; гнаць — прычакаеш радасці.

Бык, бугай — страта прыяцеля, непрыемныя звесткі; купляць — спрэчкі; рэзаць — будзеш пакутаваць; раз'юшаны — шчасце ў каханні; забіць яго — пазбегчы небяспекі.

Бюст (разьба) — спатканне з важнай асобай.

Бязлітасным быць — страціш ласку; абыдуцца з табой бязлітасна — разлічвай толькі на самога сябе.

Бялізна — замужаства альбо жаніцьба; купляць — у хаце дастатак; мокрая — слёзы; забруджаная — смерць; вешаць яе — пачатковыя няўдачы пераменяцца ўдачай, карысцю; праць — цябе выкарыстоўваюць.

Бяліць сцяну — вялікая радасць; палатно — карысць, даход.

Бяроза — будзеш пакараны; караскацца на яе — прыемныя перажыванні.

Бяседа багатая — клопаты і засмучэнне; даваць у сябе іншым — будзь ашчадным, памяркоўным.

Бяссмертнік — трывалая прыязнь.

Летам мінулага года сяброўка запрасіла мяне на адпачынак да сябе на ўзбярэжжа. Яна там працуе ў доме адпачынку, дык абяцала, што і мне там дапаможа атрымаць пакой. Я вельмі ахвотна згадзілася, бо маю клопаты з горлам: два гады працы ў школе з малымі дзецьмі далі аб сабе знаць. Праўда, у мае 22 гады крыху сорамна лячыцца, але лекар мне сказаў, што нават сам побыт на ўзбярэжжы будзе мець збаўенны ўплыў на маё здароўе.

І так я адправілася ў падарожжа. Сяброўка вельмі ўцешылася, калі ўбачыла мяне. Мы ж 4 гады сядзелі за адной партай у ліцэі! Усе яе супрацоўнікі ўжо ведалі, што я маю прыехаць. Яна мяне пазнаёміла з усімі. Прадставіла, між іншым, і брата аднаго з супрацоўнікаў, які прыехаў да яго. Быў гэта невысокі, чарнявы хлопец. Ён акінуў мяне нейкім дзіўным позіркам, так што аж мурашкі прабеглі ў мяне па спіне.

На другі дзень раніцай ён запрасіў мяне ў кавярню з дыскатэкай. Кавярня знаходзілася на апошнім паверсе высокага будынка. Я, зразумела, згадзілася, ды і чаму ж было б мне не пайсці? Дома дзеці не плакалі, муж не чакаў, хлопец знаёмы — не тое што пазнаёмілася б з ім на вуліцы! Мы весела гулялі з ім, ён назаказваў розных пачастункаў, крыху выпілі нават. А калі прыйшоў афіцыянт, я хацела далажыцца, але хлопец не згадзіўся. Мне было вельмі прыемна, што ён такі джэнтльмен.

Але вось мы выйшлі з кавярні. Была ўжо, можа, гадзіна 12-ая ночы. Мы ўвайшлі ў ліфт. І ў гэты момант мой партнёр, можна сказаць, скочыў на мяне. Прыціснуў да сцяны, пачаў сілком цалаваць; гаварыў: „Я кахаў цябе, пакуль ты яшчэ прыехала!“ Калі распсціліў распо-

(Працяг на стар. 11)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Прыйшоў да мяне Ягорка — мы з ім вучымся ў адным класе. Зайшоў проста так: можа, куды-небудзь пойдзем. Але пачаўся дождж, і мы засталіся ў хаце. Пагулялі ў шашкі, паглядзелі па тэлевізары фільм. І Ягорка ўстаў.

— Дадому, — кажа, — трэба, засядзеўся я ў цябе.

— Ну што ты, яшчэ рана, толькі другая гадзіна.

— Гэта ў цябе будзільнік няправільны, таму і рана, — смяецца Ягорка.

Падышоў я да будзільніка, а ён як рыба маўчыць. Вы ўяўляеце, па гэтым будзільніку мама і тата да працы ходзяць. А цяпер спазніцца могуць. Скажуць, што я зноў у ім грэбаўся. Было ўжо такое.

Патрос я будзільнік — ён пайшоў. Але ненадоўга, зноў спыніўся. Што рабіць?

Гляджу я на Ягорку, а ён на мяне.

— Там нешта чэпляецца, — кажа ён, і так упэўнена, што нельга было з ім не згадзіцца.

Я тут жа выкруціў вінт, зняў пакрыўку. Падхапіў іголкай маятнік, а ён туды-сюды павярнуўся і спыніўся. Падкруцілі мы з Ягоркам яшчэ адзін вінцік, а маятнік — бац! — і павіс, на валаску боўтаецца. Вось табе і на!

— Давай я ўстаўлю, — адсоўвае мяне Ягорка.

— Пачакай, —' кажу, — сам спрабую.

Узяў маленькімі ножнічкамі маятнік і пачаў устаўляць яго. А ён ніяк не стае на месца.

Паспрабаваў і Ягорка — таксама нічога не выйшла.

— Можа, — кажу, — паднімем верхнюю пласцінку, тады будзе выгодней.

Пачалі адкручваць шрубы. Калі адкруцілі апошнюю, пружына — трах! — і выскачыла. Ад нечаканасці я ледзь будзільнік з рук не выпусціў. Ягорка маўчыць, і я маўчу. Ясна, паламалі будзільнік...

Думалі мы, думалі, што рабіць, і нарэшце прыдумалі: пойдзем да гадзіннікавага майстра.

Загарнулі мы будзільнік з усімі шрубкамі і вінцікамі ў паперу і хутчэй на вуліцу. Прыбеглі да майстра, а там сядзіць тоўсты дзядзька такі і корпаецца ў залатым гадзінніку.

Алег Буцэнь

Будзільнік

— Што ў вас, хлопцы? — пытаецца.

— Будзільнік, — кажу, — чамусьці спыніўся.

— Сам спыніўся? — глядзіць на нас адным вокам, таму што ў другім павелічальнае шкло.

Я адчуў, як у мяне пачырванелі вушы. Маўчу. А Ягорка стаіць, свае запыленыя чаравікі разглядае. Яму што? У яго тата пытацца не будзе...

Пакруціў у руках майстар наш будзільнік, зазірнуў у сярэдзіну і кажа:

— Добра, прыдзіце заўтра. Напраўлю.

— А... а сёння не можна? — пытаецца Ягорка. — Разумееце, нам вельмі трэба, каб сёння. Абавязкова!

Я пацвердзіў і заківаў галавой, а сам падумаў: „Усё ж Ягорка непакоіцца аб сябру!"

— Сёння не магу, — адказаў майстар і адклаў наш будзільнік набок. — Работы шмат.

— Дзядзечка! — нечакана вырвалася ў мяне ды так піскліва, што ўспамінаць не хочацца. У горле перасохла, язык зрабіўся цяжкі. — Дзядзечка, а можа зробіце? Мы заплацім, колькі будзе трэба. Толькі напраўце. Калі ласка, нам да вечара трэба.

Мабыць, расчуліў я майстра, бо згадзіўся.

— Ну добра, — кажа. — Сто злотых будзе каштаваць.

Уцешыліся мы з Ягоркам і тут жа падумалі: а грошай жа ў нас няма! Я кажу Ягорку, а сам падміргваю:

— Ты бяжы па грошы, а я тут пастаю.

Ягорка, вядома, адразу мяне зразумеў, і ў тую ж мінуту яго ўжо не было ў майстэрні. Сеў я на крэсла і гляджу, як майстар разбірае наш будзільнік. Ён выняў з будзільніка ўсе калёсікі, пачысціў іх шчоткай, потым пасмараваў. Я ўвесь час хваляваўся, ці не згубілі мы чаго. Але майстар маўчаў, і я паступова супакоіўся.

Не ведаю, колькі часу мінула, але калі прыбег, засопшыся, Ягорка, будзільнік быў ужо напраўлены. Мы разлічыліся з майстрам і выйшлі на вуліцу шчаслівыя, быццам выйгралі ў тота-лотка.

— Дзе ты грошы дастаў? — спытаў я ў Ягоркі.

А ён выразна толькі таго і чакаў, калі я спытаю. Гэта відаць

(Працяг на стар. 10)

Удзельніцы сёлетняга дэкламатарскага конкурсу Ірынка Сідарук са сваёй настаўніцай Галенай Тапалянскай з Трасцянкі і настаўніца Ала Якубоўская з выхаванкай Еляй Гаралеўскай з Нарвы.

Фота Я. Чэрнякевіч.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Аляксандр Росін

СЛОНІК ХАБАТОК

КАЗКА

Жыў на свеце слонік Хабаток. Аднойчы пайшоў ён у лес і заблудзіўся.

Спачатку нават не ведаў, што заблудзіўся. Але прагаладаўся, вырашыў вярнуцца да мамы і зразумеў, што не ведае дарогі.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток у малпы.

— Тваю маму? — здзівілася малпа. — Навошта яна табе? Ты вунь які вялікі! Хочаш, навучу цябе скакаць па дрэвах?

Паспрабаваў Хабаток узлезці на дрэва, але галіна пад ім зламалася, ён упаў і балюча выцяўся.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток ва ўдава.

— Тваю маму? — здзівіўся ўдаў. — Я і цябе ўпершыню бачу. Хочаш, навучу цябе поўзаць па зямлі і лавіць трусікаў.

Паспрабаваў Хабаток поўзаць, ды пакалоў калючкамі ўвесь жывот.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток у бегемота.

— Тваю маму? — здзівіўся бегемот. — Не, у нашым балоце гэтакіх не бывае. Ану, лезь сюды, паплаваем разам.

— Прабачце, але я не купаюся ў бруднай вадзе, — сказаў Хабаток.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток у арла.

— Тваю маму? — здзівіўся арол. — Калі б яна ўмела лётаць, я напэўна сустрэў бы яе ў небе. Хочаш, мы ўздымемся высока-высока і адтуль паглядзім?

— Я з прыемнасцю паляцеў бы разам з вамі, — сказаў Хабаток, — але не ўмею лётаць.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток у жырафы.

— Тваю маму? — здзівілася жырафа. — Я зверху шмат бачу: і траву, і лісце, і бананы. Вось яны, побач. Выцягвай шыю і частуйся.

— Дзякуй, але шыя ў мяне кароткая, — сказаў Хабаток. — Я не дацягнуся.

— Скажыце, калі ласка, ці не сустракалі вы маю маму? — спытаў Хабаток у трох папугаяў.

— Нам няма калі гаварыць з табою! — закрычаў першы папугай.

— Мы вельмі спяшаемся! — закрычаў другі папугай.

— Так! Так! Так! — закрычаў трэці папугай. — Мы знайшлі гару, якая сама ходзіць туды-сюды!

— Гара ходзіць? — здзівіўся Хабаток.

— Вунь яна! — закрычалі папугаі.

Паглядзеў слонік на гару і аж падскочыў ад радасці:

— Ура! Гэта ж мая мама!

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

КАРАГОД

Калі б усе дзяўчаткі свету
За рукі ўзяцца захацелі —
Аперазаў бы мора гэты
Вялікі, добры карагод!
А што, як сёння ў маракі
Усе чыста пойдуць хлапчукі?
На хвалях
мост прыгожа з барак
Збудуе дружна той народ!
І маем расквітнее студзень,
Калі усе на свеце людзі
Працягнуць рукі адзін другому
На сотні год,
Мільёны год!

Поль Фор

1. Пра што марыць французскі паэт у сваім вершы?

2. Растлумачце апошнія пяць радкоў верша, як вы іх разумееце?

3. Ад назоўнікаў утварыце дзеясловы. Пастаўце іх у цяперашнім часе адзіночнага ліку і ў множным ліку.

Узор. Збіранне — збіраю, збіраем.

Уваход, знаходжанне, пачатак, пад'езд, закуп, корм, каса, малацьба, стральба, купанне, ігра, думанне, назіранне.

З вялікай літары пішам:

1. Імёны, імёны па бацьку, прозвішчы і ганаровыя званні людзей: Герой Савецкага Саюза лётчык-касманаўт Пётр Ільіч Клімук, Будаўнік Народнай Польшчы Францішак Пятроўскі.

2. Назвы дзяржаў, гарадоў, вёсак, вуліц, плошчаў, гор, рэк, азёр, урочышчаў: Народная Польшча, Савецкая Беларусь, горад Беласток, вёска Дубяжын, вуліца Міцкевіча, плошча Вызвалення, горы Татры, рака Нарва, возера Белае, урочышча Вужовы масток.

3. **Назвы дзяржаўных устаноў, кніг, фільмаў:** Міністэрства асветы і выхавання, аповесць „Палескія рабінзоны", фільм „Дзеці партызана".

4. Дапішыце сказы, устаўляючы патрэбныя словы.

Завуць мяне ... ... (імя, імя па бацьку, прозвішча). Майго бацьку завуць ... ... (імя, імя па бацьку, прозвішча). Маю маці завуць ... ... (імя, імя па бацьку, прозвішча). Я жыву ў ... (назва вёскі або горада) ... (ваяводства). Я вучуся ў трэцім класе ... (назва школы).

5. Спішыце ў алфавітным парадку назвы рэк Беласточчыны.

Нарва, Буг, Нурэц, Белая, Нурчык, Нараўка, Супрасль, Бебжа, Плоская, Сакалда, Сідра, Арлянка, Лясная, Свіслач, Локніца.

* * *

Гром бывае чутны не далей як на 25 кіламетраў.

* * *

Самае ветранае месца на Зямлі — Зямля Вікторыі ў Антарктыдзе. Хуткасць ветру тут дасягае 215 кіламетраў у гадзіну.

* * *

Найбольш ападкаў у СССР — у Батумі — 2,7 метра ў год.

* * *

Адзін час лічылася, што самае гарачае месца на Зямлі — Даліна Смерці. Але ў верасні 1922 года ў Лівійскай пустыні, непадалёку ад горада Трыпалі, была зарэгістравана тэмпература 57,8 градуса С.

* * *

Штогод з паверхні Сусветнага акіяна выпарваецца 448 тысяч куб. кіламетраў вады, або пласт вады таўшчынёй 1,2 м, а з паверхні сушы — 71 тысяча куб. кіламетраў вады. Такім чынам, з усёй паверхні зямнога шара выпарваецца 519 тысяч кубічных кіламетраў вады. Такая ж колькасць яе выпадае ў выглядзе дажджу і снегу.

(Працяг са стар. 9)

БУДЗІЛЬНІК

было па тым, як яму хацелася ўсё расказаць.

— Пазычыў! Не здагадаешся, у каго! — сказаў ён, хоць я і не збіраўся адгадваць.

— Пабег я, значыцца, дадому, а там нікога няма. Я да суседзяў — там таксама.

— Карацей расказвай.

— Пачакай, не спяшайся, — а сам зноў цягне. — Пачаў я тады пасярод вуліцы разглядацца і не ведаю, да каго падысці. А тут якраз паявілася бабуля Тэкля. Я да яе. Так, кажу, і так, пазычце, кажу, сто злотых. Пайшла яна да сябе ў хату і вынесла. Толькі спытала: „Не на папяросы?" Я ёй кажу, што не, на папяросы так многа не трэба. На добрую справу. Нават чэснае слова давялося даць.

Працяг у наступным нумары

ВОЖЫКІ

Ад нашых Рыбакоў, на паўднёвы ўсход, даліна ракі Нарвы як бы заслана зялёным дыванам, а берагі ракі нібы абведзены цёмнай і ясна-зялёнай лямоўкай — кустамі лазы і ракіты. За ракой, ля вёскі Лука, што стаіць на ўзгорку, раскінулася наша сенажаць — урочышча Вераб'ёўка. Там ёсць грудочак, а вакол яго паўкругам параслі цёмныя кусты каліны, жасміну, арабіны, альшыны і вярбы. Каля гэтага грудочка, ад старога рэчышча ракі засталася заточка з вадой, нібы азярына. Побач гэтага азярца стаяць дзве разложыстыя вербы. Яны нахіліліся праз азярцо адна да другой, нібы перагаворваюцца. У гэтых вербах і кустах водзіцца шмат птушак, найбольш верабейкаў, таму гэтая сенажаць і атрымала назву Вераб'ёўкі.

Гэтую прыгожую сенажаць спадабалі не толькі птушкі, але і вожыкі. Там пасяліліся вожык з вожычыхаю.

Але што ж! Гэтая механізацыя! Яна, — як вайна, для звяроў. Аднойчы прыехала ратацыйная касілка. Абляцела пару разоў — і вось бачым, ляжыць зарэзаны вожык, а каля яго і другі. Вельмі нам было шкада вожыкаў.

Праз два дні мы пайшлі грэбсці сена, што тады было накошана, і ўбачылі ў ямачцы трох малых вожыкаў, як тры малыя кулачкі, прытуленыя адзін да аднаго.

Мой Кастусь пакінуў грэбсці сена, узяў вожыкаў і панёс іх дадому. А дома былі яго дзяўчаткі, мае ўнучкі Ася і Бася. Яны зараз жа налілі вожычкам у талерку малака. Вожыкі так ахвотна елі, аж за бераг талеркі зубкамі хапалі. Калі вожычкі напіліся малака, дзяўчаткі мякка паслалі ў карабку з картону і занеслі вожыкаў у гародчык, дзе былі абгароджаны парэчкі і трускалкі.

Калі дзяўчаткі панеслі други раз вожычкам малако, дык ужо большанькага вожычка не было. Ён быў дужэйшы і адважнейшы. Хадзіў у разведку. Пасля вярнуўся і паклікаў сваіх брацікаў у спакайнейшае месца. Гародчык каля дарогі здаваўся ім мала спакойным месцам. Дзяўчаткам шкада было вожычкаў, але яны ведалі, што вожычкам нічога кепскага не сталася, яны пайшлі па сваёй ахвоце.

Мінула некалькі тыдняў. Аднойчы жанчыны, седзячы на лаўцы каля хаты, убачылі, як тры ўжо падрослыя вожыкі пераходзілі вуліцу. Ішлі ў той бок, дзе былі клуні. Праўдападобна, гэта былі тыя самыя вожыкі.

Гэтае здарэнне праўдзівае. Так здарылася ў чэрвені 1984 года ў нашай вёсцы.

Хведар Хлябіч

ПАЗНАЁМІМСЯ

ПАВАЖАНЫЯ БЕЛАРУСКІЯ ДЗЕЦІ Ў ПОЛЬШЧЫ!

Да вас звяртаюцца вучні 4 „Б" класа сярэдняй школы № 1 горада Ізяслава Хмяльніцкай вобласці Украіны. Мы перапісваемся з дзецьмі з Беларусі, Літвы, Латвіі і Грузіі. Наш класны кіраўнік Пятрусь Міхайлавіч Капчык родам з Беларусі, вучыць нас у пазалекцыйны час беларускай мовы. Усе мы, 20 хлопчыкаў і дзяўчынак, чытаем на беларускай мове газету з Мінска „Піянер Беларусі", часопісы „Вясёлка" і „Бярозка" і кнігі беларускіх пісьменнікаў, якія з Мінска прывозіць наш настаўнік. Наша родная ўкраінская мова падобна да беларускай, таму нам лёгка яе вучыць, чытаць на ёй і нават пісаць пісьмы.

Мы хацелі б з вамі пасябраваць, перапісвацца. Нам па 10-11 год. А вось нашыя імёны: Юра Цысарук, Ігар Панічаў, Таня Кандрашова, Аксана Цімашук, Саша Петрашчук, Алег Хамяк, Алег Калеснікаў, Вера Сундзіна, Жана Хеленюк, Надзя Пархоменка, Коля Гук, Саша Крыварук, Іра Сакалюк, Віталь Нягода, Лена Хамянчук, Руслана Ціпарчук, Саша Краўчук, Алёша Колабаў, Паўло Заіка, Алена Сахнюк. Пішыце па адрасу: СССР, Украинская ССР, Хмельницкая обл., 281200 Изяслав, Средняя школа № 1, 4 „Б" класс. Чакаем пісем.

З павежаннем піянеры 4 „Б" класа з Украіны.

* * *

СССР, 344111, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы. 75/1, кв. 52. Матвиенко Лиле. 5 клас.

* * *

Мажанна Зенюк, вучаніца 4 класа школы ў Нурцы, в. Быстрэ 38, пошта 17-113 Снежкі, Беластоцкае ваяводства.

* * *

Аня Юрчук, вучаніца 4 класа школы ў Нурцы, в. Нурэц 36, пошта 17-112 Нурэц, Беластоцкае ваяводства.

* * *

Гражына Дмітрук, вучаніца 4 класа школы ў Нурцы, в. Малочкі, 70, пошта 17-113 Снежкі, Беластоцкае ваяводства.

* * *

Бажэна Гапонюк, вучаніца 4 класа школы ў Нурцы, в. Малочкі 84, пошта 17-113 Снежкі, Беластоцкае ваяводства.

* * *

Ёля Маркевіч, вучаніца 4 класа школы ў Нурцы, в. Малочкі 36, пошта 17-113 Снежкі, Беластоцкае ваяводства.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 33, кв. 24. Оля Трацэўская, 3 клас.

* * *

БССР, 220036 г. Мінск-36, вул. Каржа, 8, кв. 4. Ігар Данілюк, 4 клас.

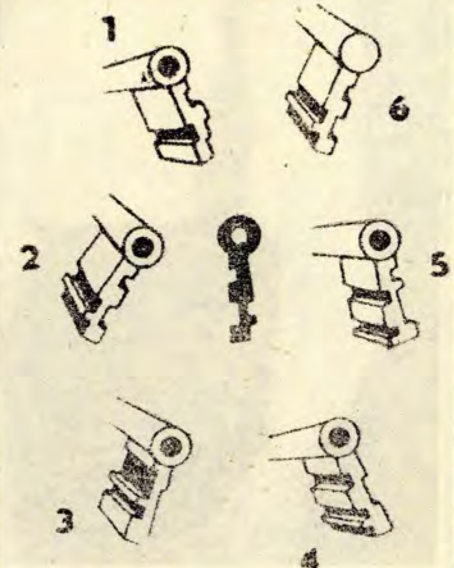
* * *

БССР, 231800, г. Слонім-2, вул. Гагарына, 114. Лена Буткевіч, 7 клас.

* * *

СССР, 344080. г. Ростов-на-Дону. 2 пос. Орджоникидзе, ул. Российская, 28а. кв. 98. Кириченко Юле. 10 год.

АДГАДАНКА

Які ключ пасуе да чорнай дзіркі, намаляванай у сярэдзіне?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Piątek 11 IV — 9.00 Wokół nas kl. I—II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „List do redakcji" — film prod. bułg. 11.10 Magazyn domatora. 13.30 TTR s. II Mat. 14.00 TTR — s. II Chem. 14.50 Wokół nas kl. I—II. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla młodych widzów: „Załoga 3". 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.45 Piłkarska kadra czeka. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „List do redakcji" (1) — film prod. bułg. 21.30 DT. 21.55 Studio Sport. 22.55 Jazz Jamboree 85. 23.30 DT.

Sobota 12 IV — 7.25 TTR — s. IV Upr. rośl. 7.55 TTR — s. IV. Mech rol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka oraz film z serii „Czterej pancerni i pies" (10). 10.30 DT. 10.40 Estrada folkloru. 10.55 W świecie ciszy. 11.25 Lista przebojów. 11.40 Nie zawsze krzepi — rep. film. 12.00 Koncert życzeń. 12.30 Galeria 37 milionów. 13.00 Tel. Biuro Pośrednictwa. 13.20 Ocalić od zapomnienia. 13.50 Morze wokół nas. 14.30 Jesień 1939 w Rypinie — wojsk. pr. dok. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: E. Scribe — „Szklanka wody". 17.00 Zajechał wóz do... 17.30 Losowanie Dużego Lotka. 17.40 Koncert OIRT cz. 1. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.00 Koncert OIRT cz. 2. 20.30 „Charley Varrick" — ameryk. film fab. 22.15 Czas — mag. publ. 23.05 Siedem dni na świecie. 23.15 DT. 23.25 Sportowe rytmy tygodnia. 0.05 Kino Nocne: „Strach" — pol. dramat sensac.

Niedziela 13 IV — 7.25 Program dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Wakacje Pietrowa i Wasieczkina" (2). 10.30 DT. 10.35 „Miłośnicy przyrody" (11) — serial ang. 11.05 „Ludzie i delfiny" (2) — serial radz. 12.30 Siedem anten. 13.15 Koncert życzeń. 14.00 Ludzie naszej epoki — Leon Kruczkowski. 15.00 DT. 15.05 M.Ś. w hokeju na lodzie Polska—USA. 16.05 Teatr Młodego Widza: A. Maleszka — „Hotel Minotaur" (1). 16.40 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Miłość i cierpienie" (2) — włoski serial przyg. 21.15 Pegaz. 22.00 Sportowa Niedziela. 22.35 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej „N". 23.15 DT.

Poniedziałek 14 IV — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Stowarzyszenie myślących — pr. publ. 16.55 „Na lewo od pingwinów" (17) — serial RFN. 17.20 DT. 17.30 „Bezlitosny front" (8) — serial NRD. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon (1). 20.15 „Kwestia wyboru" — polski film fab. 21.35 DT. 22.00 Rozmowa na telefon (2). 22.15 Klub muzycznych wspomnień — pr. rozr. 22.45 DT. 22.50 J. niem. (23).

Wtorek 15 IV — 8.10 Geogr. kl. VII. 9.00 Plastyka kl. II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Dubler zaczyna działać" — film prod. radz. 11.35 Akupunktura w służbie medycyny. 12.00 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV Hist. 14.50 Plastyka kl. II. 16.00 Start po indeks. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Akademia Muzyczna 16.55 Dla dzieci: Cojak. 17.20 DT. 17.30 Gazeta Rolnicza. 18.00 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Spór o gospodarkę. 19.00 Dobranoc. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 „Dubler zaczyna działać" — film radz. 21.55 DT. 22.20 Wieczór z Pegazem. 23.35 DT. 23.40 J. ang. (23).

Środa 16 IV — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.00 Krajobrazy Polski kl. IV. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Serdeczne pozdrowienia z Ziemi" — czech. film fab. 11.50 Prawo na co dzień. 12.00 Nauka o człowieku kl. VII. 13.30 TTR — s. II Mech. rol. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.50 Krajobrazy Polski kl. IV. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Losowanie Ex. i Super Lotka. 17.40 Tele-gol Meksyk 86. 18.45 Radar. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.45 „Serdeczne pozdrowienia z Ziemi" — czech. film fab. 21.55 DT. 22.20 Studio Sport — 1/2 finałów Europejskich Pucharów Piłkarskich. 23.55 DT. 24.00 J. ros. (23).

Czwartek 17 IV — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Praca-tech. kl. I. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Wreszcie latać" — prod. NRD. 11.00 Szkoła dla rodziców (14). 11.15 Apteczka domowa. 11.25 Historia najbliższa 11.35 O historii farmacji — film TV pol. 12.00 Hist. kl. IV lic. 12.50 J. pol. kl. V—VI. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.50 Praca-tech. kl. I. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 O mnie, o tobie, o nas — mag. szkolny. 17.20 DT. 17.30 Mówmy otwarcie. 17.55 Rzemieślnicy. 18.05 Magazyn lotniczy. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji: L. Sands — „Podejrzenie". 21.30 DT. 21.55 Interstudio. 22.55 DT. 23.00 J. franc. (23).

Bielsk Podlaski Toto lotek — radz. 14. Trzej straceńcy — radz. 15—16. Wrota do nieba — radz. 17—18.

Czeremcha Pierwsza konna — radz. 16. Kaskader — radz. 19—20.

Hajnówka Och, Karol — pol. 14—19. Bez końca — pol. 20.

Michałowo Na ringu — rum. 15—17. Przemytnicy — pols. 18—20.

Mielnik Zamek „Nieskończoność" — czes 16—17. Zaginiony — USA 19—20.

Milejczyce Łańcuch — czes. Szaleństwa panny Ewy — pol. 16—20.

Nurzec Dziewczyna i auto — węg. 16. Godzina szczytu — pol. 17—18. Podróże dookoła mojej głowy — czes. 19—20.

Orla Zamek „Nieśmiertelność" — czes. Niech się boi — czes. 9—13.

Rajsk Spotkanie na Atlantyku — pol. To moja sprawa, szefie — czes 9—13.

ШТО·ДЗЕ·КАЛІ

Дзень	Стыль		Святы, імяніны	Сонца	Месяц
	новы	стары		усх.-зах.	усх.-зах.
Нядзеля	**13**	**31**	**Герменегільды, Пшэмыслава; Апалонія, Ігнація**	**5,44-19,30**	**7,04-24,41**
Панядзелак	14	1	Юстыны, Валерыяна; Марыі, Еўфімія, Макара	5,42-19,32	7,34-1,00
Аўторак	15	2	Анастазіі, Вацлава; Ціта, Палікарпа	5,40-19,34	8,14-1,45
Серада	16	3	Юліі, Ксеніі; Нектарыя, Паўла, Феадосіі	5,37-19,35	9,08-2,38
Чацвер	17	4	Рэгіны, Рафала, Роберта; Іосіфа, Георгія	5,35-19,38	10,15-3,18
Пятніца	18	5	Апалоніуша, Багуславы; Феадоры, Марка,	5,33-19,39	11,31-3,31
Субота	19	6	Ляона, Адольфа, Тымона; Мяфодзія, Платаніды	5,31-19,41	12,51-4,09

ГАДАВІНЫ

105 год таму назад

19.4.1881 г. нар. Валянцін Волкаў (пам. 8.11.1964 г.) — беларускі жывапісец, аўтар партрэтаў К. Каліноўскага, Я. Купалы, Я. Коласа і іншых дзеячоў беларускай культуры, карціна „Мінск 3 ліпеня 1944 г." і інш.

19.4.1881 г. нар. у вёсцы Такары каля Мельніка (Беласточчына) беларускі гісторык і грамадскі дзеяч Усевалад Ігнатоўскі (пам. 4.2.1931 г.), прафесар Беларускага універсітэта, міністр, прэзідэнт Акадэміі навук БССР, аўтар работ: „Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пачатку XX стагоддзяў", „1863 год на Беларусі" і інш.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Абавязкам кожнага абараняць мір ● Традыцыі і сучаснасць дружбы з СССР на Гайнаўшчыне ● Рыбалаўскі фестываль беларускай песні ● Весткі з БССР ● Ціхая ўрачыстасць у Беластоку ● Прысутнасць ● Аўрора пра чалавечы лёс ● Важныя сцежкі ● Чаму закрылі краму ў Вычулках ● З суда ● Сардэчныя тайны ● Беларуская кухня ● Зорка ● Соннік ● Гумар

Звонкі і прыгожы жаночы калектыў са Старога Ляўкова перапрашаем, што палічылі мы яго ў „Ніве" ад 6.IV.86 г. хорам Гміннага асяродка культуры ў Нараўцы. Што ж, абодва гэтыя спеўныя хоры працуюць па-суседску ў той самай гміне...

(Працяг са стар. 8)

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

рак — бачу, што кепская справа! Ліфт ездзіць як шалёны, то ўверх, то ўніз, а хлопец усё націскае розныя гузікі. Мне зрабілася не толькі непрыемна, мне зрабілася страшна! „Што рабіць?" — мільганула ў думках. Выйсці з ліфта мне не дае. „Ну, — думаю, — згвалціць..."

І тады я пусцілася ў хітрыкі. Прытварылася, што самлела, што слаба, што сэрца! І, ведаеш, Сэрцайка, памагло! Перапужаўся! Дазволіў ліфту затрымацца, я выйшла... на волю. Адчувала я сябе так, быццам хтось мяне ашпарыў кіпетнем. Брала на ванітты. Больш я гэтага хлопца бачыць на вочы не хацела. А па адпачынку, астаўся непрыемны асадак.

А ты, Сэрцайка, скажы, ці, на тваю думку, гэты хлопец быў нармальны, ці мо проста настолькі самаўпэўнены, што нават яму ў галаву не прыйшло, як мне ўсё гэта было праціўна?

Аліна

Аліна! Хлопец, сапраўды, крыху дзіўны. Мог жа ж бы тое самае зрабіць у тваім пакоі — далікатна і ў выгодных умовах, а не ў ліфце, куды мог бы ўвайсці нехта трэці.

Але, можа, яму якраз гэтага і трэба было? Можа, яму было добра, калі ты перапужалася? Такіх людзей ёсць нямала. Ёсць аднак, і другі варыянт: магчыма ў ложку ён не меў бы чым пахваліцца. А так — лічыў на тое, што нехта прыме яго за „сапраўднага" мужчыну.

Сэрцайка

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151 6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

404. Навіцкі Іосіф (Гайнаўка)	**— 1200 зл.**
405. Петручук Ян (Новае Беразова)	**— 100 зл.**
406. Юзвюк Уладзімір (Беласток)	**— 1200 зл.**
407. Члены гуртка БГКТ у Сямяцічах	**— 2000 зл.**
408. ПОП ПАРП пры пасялковым камітэце № 8 у Гайнаўцы	**— 1750 зл.**

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцк (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар)

Адрас рэдакцыі:

„Niwa"
ul Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr poczt 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty kwart 104 zł; półr 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajdują się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139 11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny,
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 558/86 r. Nakład 4.700 egz. R-3

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

3 чаго смяюцца суседзі

ЦЯПА ЗАКАХАЛАСЯ

Раней казалі: Цяпа такая. Цяпа сякая... Балбатуха! Верхаглядка! Хіба возьме хто такую замуж!

Ха!.. Пасмяёмся з плеткароў! Бо Цяпа цяпер — дзеўка во! Прычоска — першакласная. Вочы — серабром падведзены. У пальчыках — цыгарэта „Бонд". Кофтачка імпартная. Джынсы — фірменныя. А фігурка — з „Тысячы і адной ночы".

Зараз у Цяпы кавалераў — няма адбою! Ды яна прыкіпела сэрцам да аднаго даўгавязага малайца з рыжымі вусікамі — вадою не разліць. І Цяпа хоча, каб пра яе шчасце ведаў увесь свет.

Вось яна з абраннікам шпацыруе па тратуары. Ён ашчарэпіў сваімі граблямі яе плечы — ідзе, усміхаецца. На аўтобусным прыпынку спыніліся. Абняліся і пацалаваліся. Ён — ёй:

— Цяп! Пахрамаем у дыска?

Яна ў адказ:

— Жалезна!

У перакладзе на звычайную мову гэта азначае, што ён прапанаваў пайсці ў дыскатэку, а яна згадзілася.

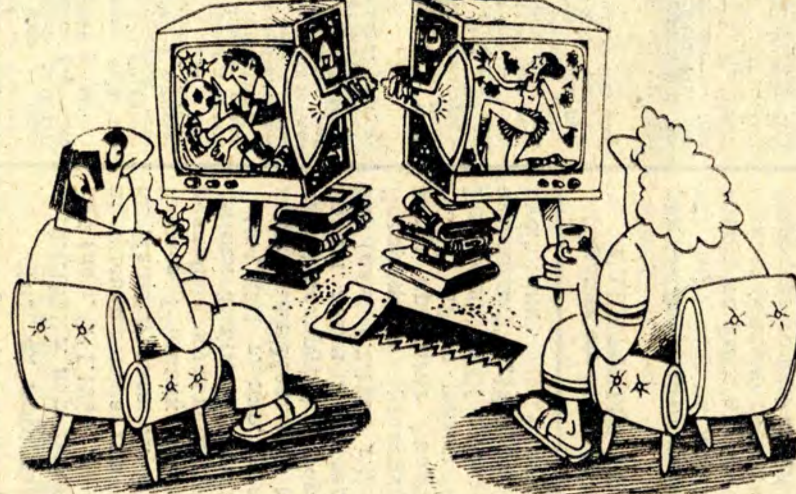
Пайшлі. У аўтобусе зноў пацалаваліся. На гэты раз Цяпа паклала галаву на вельветавы пінжак партнёра, а правую руку — на тое месца, дзе на заклёпках прымацавана марка фірмы „Левіс". Пасалавелі і стаяць. А што будзе ў той дыскатэцы?..

Такім чынам Цяпіна шчасце назіралі сотні людзей.

Аўдзей Шышшына

НІЎКА

ЧУТКІ

Маці прыйшла наведаць сваю замужнюю дачку.

— Дзіця маё, мне здаецца, што ты дрэнна жывеш з мужам. Суседзі гаварылі, што ў мінулым тыдні ў вас была вялікая сварка...

— Не верце, мама. Чаго толькі людзі не начапуць. Мы з мужам ужо два тыдні зусім не размаўляем.

ПРЭТЭНДЭНТ

— Дробны почырк — азнака геніяльнасці, — аднзначыў студэнтам выкладчык.

Потым, глянуўшы незнарок на сшытак аднаго са студэнтаў, працягнуў:

— Не спяшайцеся, Свішч, яна так хутка не прыходзіць.

РАЗМОВА НА СТАДЫЁНЕ

Пасля заканчэння футбольнага матча да дзядулі падыходзяць двое хлапчукоў:

— Дзед, а што будзе, калі футбольная каманда ў першай лізе зойме апошняе месца?

— У другой лізе будзе гуляць.

— А калі і ў другой лізе зойме апошняе месца?

— У трэцяй лізе будзе гуляць.

— А як і там будзе апошняй, то што?

— Што-што... Каровы будуць хлопцы пасвіць...

ЯШЧЭ НЕ ПАРА

Сустрэў сусед суседа і пытае:

— Калі думаеш вярнуць мне доўг?

— Яшчэ не думаў.

Ці можна быць мяккацелым і цвёрдалобым адначасова?

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— У нас у бальніцы новыя правілы, — папярэджвае галоўны лекар пацыента. — Адразу пасля аперацыі вы ўстаеце са стала і самі ідзеце па калідоры ў палату, як бы дрэнна вам ні было. На наступны дзень павінны прайсці пяць разоў навокал бальніцы, а на трэці дзень прабегчы дзесяць міль. Пытанні ёсць?

— А ў час аперацыі можна трошкі паляжаць?

☆

Гаспадыня, наймаючы новую пакаёўку, пытае:

— Скажыце, мілая, а вы любіце папугаяў?

— Не хвалюйцеся, мадам, я ем усё.

☆

— Масье Дзюпон, вы абвінавачваецеся ў нападзе на банк. Прызнаеце сябе вінаватым?

— Не, пан суддзя. У мяне алібі. У час таго нападу я рабаваў ювелірны магазін на вуліцы Манпарнас.

ЖУЧКА І СВІННЯ

Ля панадворку лужына стаяла,
Яна жывёлам вельмі замінала.
— Тут брудна, сыра і
нязтульна, —
Сказала Жучка. — Мы агулам
Пясок насіць давайце будзем,
І ў момант лужыну забудзім.
Усе згадзіліся:
— Рыдлёўку — мне!
— І — мне!
Адна Свіння сказала раптам:
— Не!
Вы што бязглуздзіцу пляцеце —
Без лужыны ж няма жыцця
на свеце.

Уладзімір Мацвеенка

З „Весніка Задрыпонії"

НАВІНЫ ГАНДЛЮ

У спажыўгандлі г. Ачуцінава з'явілася новая форма гандлёвай паслугі: да лыжкі дзёгцю бясплатна прыдаецца бочка мёду.

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ, ШТО...

...язык без касцей на 90 працэнтаў складаецца са стапрацэнтнай вады.

— Якое гэта ўсё ж задавальненне адпачываць на вадзе!

З чаго смяюцца суседзі.

— Вось мне мужчына! Такі ўтрымаць не мог.

Курёзы

ВЫБУХ ІНІЦЫЯТЫВЫ

У 1976 годзе наказаў доўга жыць амерыканскі мільярдэр Говард Х'юз. Наследнікаў ён не пакінуў; і завяшчання быццам бы не паспеў напісаць. Ды паколькі ў ЗША ініцыятыўных людзей не бракуе, на спадчыну Х'юза з'явілася адразу некалькі прэтэндэнтаў, і ўсе яны мелі „адпаведныя дакументы". А за восем год ад той пары, як мільярдэр адышоў да прабацькоў сваіх, судовым уладам было пададзена пяцьдзесят „цалкам верагодных" яго завяшчанняў.

ВЫШЭЙШЫЯ СФЕРЫ

Пакуль не спрабавала свае акцёрскія здольнасці, а, як і Соф'я Габсбург, стала манекеншчыцай і юная дачка правіцеля княства Манака Стэфанія. Яна рэкламуе ўсё — ад спартыўных касцюмаў і жаночых купальнікаў да касметыкі і напаўдарагіх ювелірных упрыгожанняў. Гэта дае ёй немалы даход. Апрача таго, рэдакцыі многіх папулярных часопісаў плацяць ёй за яе згоду сфатаграфавацца для друку да 10 тысяч долараў.

Калі прабіваеш лобам сценку, не варта шкадаваць цэглаў.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020